

DWUTYGODNIK MIEJSKI

KRAKÓW.PL

Nr 18 (334), 8 listopada 2023

egzemplarz bezpłatny, ISSN 1898-9039

TEMAT NUMERU

Co Kraków oferuje seniorom?

Jak żyć dłużej, zdrowo i radośnie

Rozmowa z Anną Okońską-Walkowicz,
pełnomocnik prezydenta Krakowa
ds. polityki senioralnej

**Gwiazda Północy
i Sinfonietta Cracovia**

Anu Tali bohaterką listopadowego
koncertu w cyklu „Gwiazdy z Sinfonietta”

 Kraków

Prawa autorskie Autora sztuki
reprezentuje MARTA FLUVIA,
Theatrical Literary Agency,
www.martafluvia.com - c/o ADIT

Jordi Galcerán

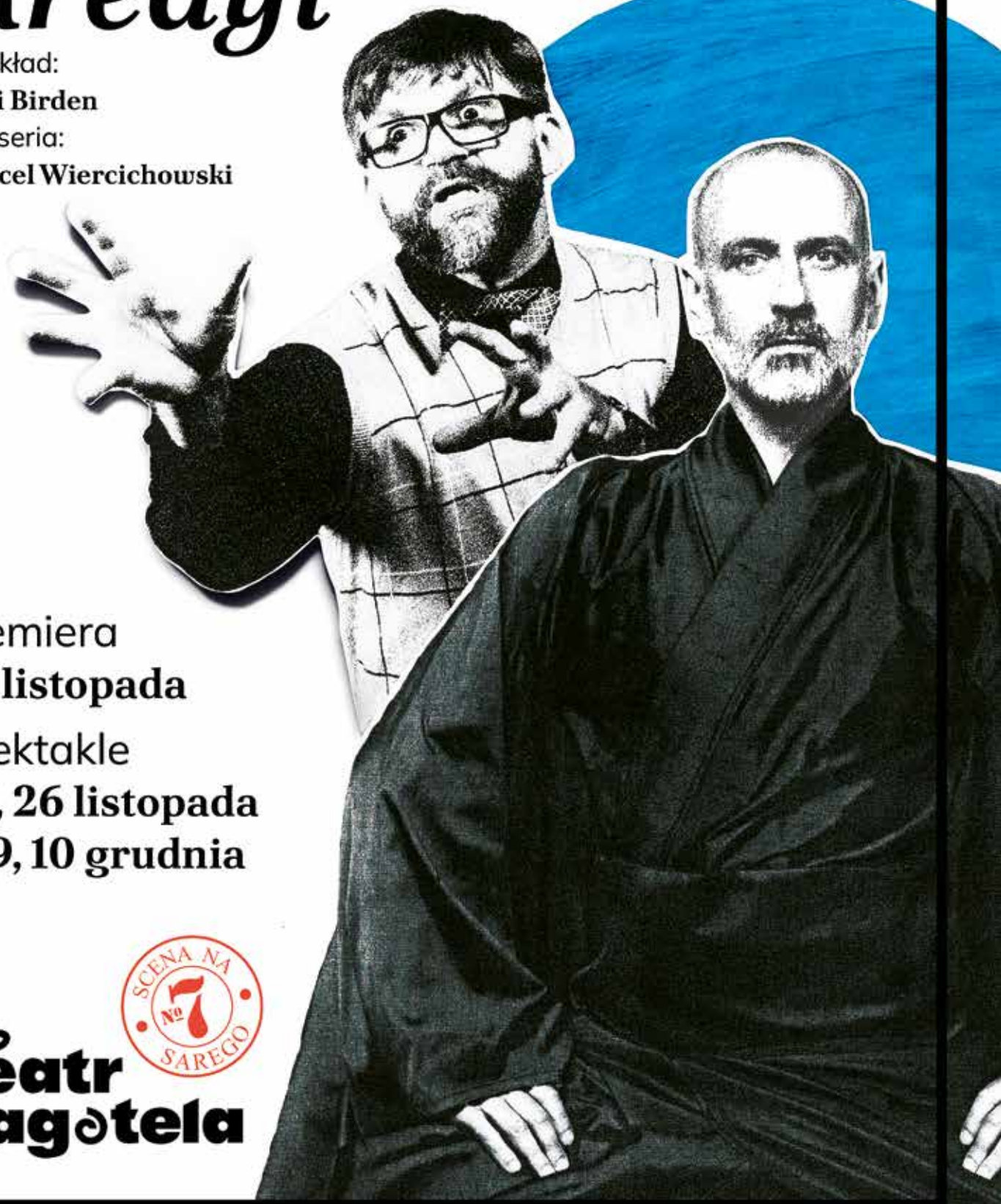
El Credito
Kredyt

przekład:

Rubi Birden

reżyseria:

Marcel Wiercichowski

premiera

25 listopada

spektakle

24, 26 listopada

8, 9, 10 grudnia

Teatr
Bagotela

TEATR „BAGATELA” IM. TADEUSZA BOYA-ŻELEŃSKIEGO · INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Miasto w liczbach

114

Tyle projektów będzie realizowanych dzięki głosom mieszkańców oddanym w ramach 10. edycji budżetu obywatelskiego.

200

Tyle lat ma kopiec Kościuszki – jego sypanie trwało trzy lata i zakończyło się dokładnie 26 października 1823 r.

3,5 tys.

Tyle cebulek tulipanów posadzono w parku Jordana. Mają przypominać o wyzwoleniu miasta Breda przez 1. Dywizję Pancerną.

6 tys.

Tyle haseł znalazło się w dwutomowej „Encyklopedii Krakowa”, której współwydawcami są Muzeum Krakowa i Biblioteka Kraków.

foto: Bogusław Świerkowski

Kraków na jesień

Ten numer dwutygodnika poświęcamy jesieni. Na okładce mamy ją w najpiękniejszym wydaniu: słoneczną, ciepłą, mieniącą się kolorami, czyli taką, na jaką wszyscy czekamy. W środku piszemy z kolei o jesieni życia, życząc sobie i Państwu, abyśmy mogli i ją – kiedy już nadejdzie – określić dokładnie w ten sam sposób.

W Krakowie żyje ponad 203 tys. seniorów. Oznacza to, że co czwarty mieszkaniec to osoba powyżej 60. roku życia. Co robi dla nich Miasto? Na jaką pomoc i wsparcie mogą liczyć oraz nad jakimi elementami polityki senioralnej Kraków w tej chwili pracuje? O tym wszystkim przeczytacie Państwo na str. 8. Gorąco zachęcam do lektury tego tekstu nie tylko naszych drogich seniorów, ale wszystkich bez

wyjątku – każdy z nas ma przecież w bliższym czy dalszym otoczeniu babcię, tatę, starszą sąsiadkę czy samotnego emeryta, którzy być może liczą właśnie na takie informacyjne wsparcie. Przeczytajmy ten tekst także dla siebie, bo choć „młodzi nie wierzą, że kiedyś będą starzy” (jak słusznie zauważa w rozmowie z nami Anna Okońska-Walkowicz, pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej), to jednak jesień życia przychodzi jak ta kalendarzowa... Nagle i niepostrzeżenie.

A ponieważ nasze tamy wypełniają informacje dla osób w różnym wieku, z tego numeru dowiecie się Państwo także, kto został laureatem plebiscytu Miejsce Przyjazne Rodzinom z Dziećmi i jest wzorem do naśladowania w myśleniu i działaniu na rzecz szeroko rozumianych potrzeb rodziców i ich pociech. Piszemy też o Specjalistycznej Poradni Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Krakowie, która zaprasza do nowej siedziby – na os. Willowe 35, oraz o tym, gdzie szukać pomocy, gdy musimy się mierzyć z niszczącymi nas uzależnieniami.

A na koniec o pieniądzach. Podsumowaliśmy tegoroczną akcję „Płać podatki w Krakowie” i okazało się, że pod Wawelem z fiskusem rozliczyło się ponad 10,5 tys. nowych podatników, co oznacza dodatkowe 31 mln zł w miejskiej kasie! Dziękujemy! Gdy teraz będziecie Państwo spacerować po jesiennym Krakowie, możecie z satysfakcją pomyśleć, że wy także macie już swój wkład w to, jak wygląda i jak się rozwija nasze miasto.

Joanna Korta

 Kraków

PROGRAM

**Krakowska
Karta Rodzinna**

3+

Wydawanie i przedłużanie
Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+

Krakowskie
Centrum Świadczeń
tel. 12 616 55 55

Partnerzy Programu
Krakowskiej Karty Rodzinnej 3+

Wydział
Polityki Społecznej i Zdrowia
tel. 12 616 52 62

www.kkr.krakow.pl

Spis treści

5. W skrócie
6. Dzieje się w Krakowie!

DLA SENIORÓW

8. Co Kraków oferuje seniorom?
11. Jak żyć dłużej, zdrowo i radośnie – rozmowa z pełnomocnikiem prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej Anną Okońską-Walkowicz
12. Seniorze, zapamiętaj ten numer telefonu i adres

MIASTO

13. Schronisko przy Rybnej: koty mają nowy (tymczasowy) dom
14. Nowa siedziba Poradni – os. Willowe 35
15. Nie wstydź się szukać pomocy
16. **KRAKÓW.PL dla dzieci**
18. Miejsca przyjazne rodzinom z dziećmi 2023
19. Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa
19. Kraków zabiega o nowych podatników
20. Twoja podróż Guliwera zaczyna się w Lesie Wolskim
21. Dobre miasta przyszłości tylko w atmosferze szacunku i empatii – rozmowa z pełnomocniczką prezydenta Krakowa ds. polityki równościowej Niną Gabryś-Janowską
22. 15 lat Zarządu Infrastruktury Sportowej w Krakowie

KULTURA

23. Gwiazda Północy i Sinfonietta Cracovia
24. Kraków Miastem Literatury UNESCO – już 10 lat!
25. Widziane z Krzysztoforów – felieton Ryszarda Kozika

RADA MIASTA KRAKOWA

26. Wybory do rad dzielnic już w grudniu
27. Znicze zapłonęły, Kraków pamięta

HISTORIA

28. Cmentarne dziady – felieton Michała Kozioła
29. Kalendarium krakowskie
30. Ogłoszenia

str. 8

str. 13

str. 21

str. 14

str. 18

Wydawca: Urząd Miasta Krakowa, Wydział Komunikacji Społecznej, 31-004 Kraków, pl. Wszystkich Świętych 3-4
Adres redakcji: pl. Wszystkich Świętych 3-4, pok. 341, tel. 12 616-13-86, e-mail: redakcja@um.krakow.pl
Redaktor naczelna: Beata Klejbuk-Goździalska
Zastępca red. naczelnej: Joanna Korta
Sekretarz redakcji: Agata Włodarczyk
Współpracownicy: Michał Kozioł, Tadeusz Mordarski, Paweł Waluś, Beata Sabatowicz, Ryszard Kozik, Aleksandra Mikolaszek, Iwona Gazda, Jan Machowski
Zdjęcia: Bogusław Świerzowski, Jan Graczyński, Piotr Wojnarowski
Okładka: Jan Graczyński / UMK
Projekt graficzny: Pro Art Studio
Korekta: Aurelia Hołubowska
Skład i tkanie: Pro Art Studio
Druk: Drukarnia Leyko Sp. z o.o.
Nakład: 32 tys. egz. ISSN 1898-9039

Redakcja zastrzega sobie prawo do skracania i wprowadzania zmian do następujących tekstów. Nadesłanie tekstu nie jest równoznaczne z jego opublikowaniem.

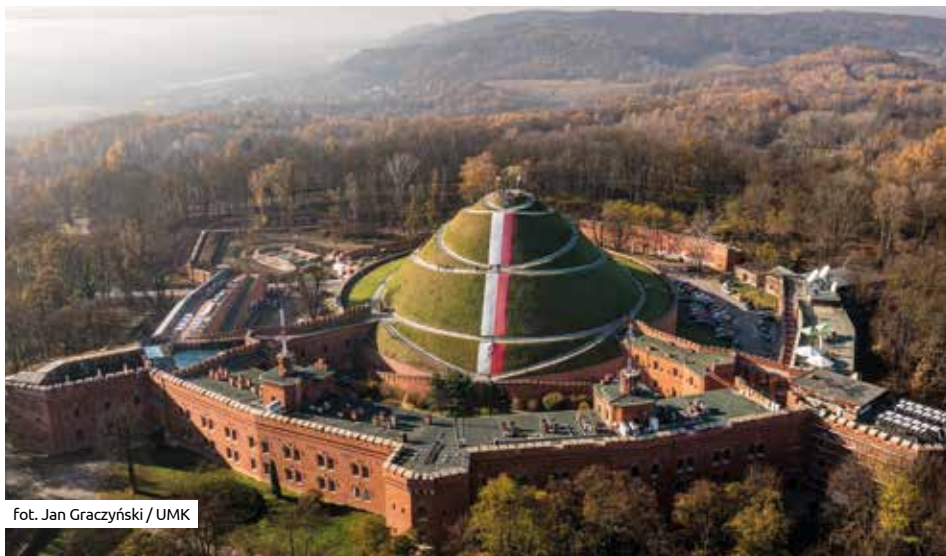
Sposób dystrybucji dwutygodnika miejskiego KRAKÓW.PL:

Dwutygodnik KRAKÓW.PL można otrzymać w budynkach Urzędu Miasta Krakowa przy pl. Wszystkich Świętych 3-4, ul. Grunwaldzkiej 8, ul. Lubelskiej 27, w Rynku Podgórskim 1 i 2, na os. Zgody 2, przy ul. Stachowicza 18, al. Powstania Warszawskiego 10, ul. Dekerta 24, ul. Wielickiej 28a, ul. Sarego 4, w punktach sprzedaży biletów MPK oraz w krakowskich szpitalach, Centrum Handlowym M1, Galerii Bronowice, CH Serenada i siedzibach jednostek miejskich.

W dniu ukazania się numeru, w godzinach porannych, dwutygodnik rozdawany jest na rondach Grunwaldzkim, Mogiłskim, Matecznego, Kocmyrzowskim, na skrzyżowaniach Kobierzyńska / Grota-Roweckiego, Królewska / al. Mickiewicza, al. Słowackiego / Prądnicka oraz pod Teatrem Bagatela i – w godzinach popołudniowych – na pętłach: Borek Fałęcki i Krowodrza Górka.

Kolejny numer KRAKOWA.PL ukaże się: 22 listopada 2023 r.

Patriotyczne świętowanie

fot. Jan Graczyński / UMK

Msza św. na Wawelu, uroczysty pochód Drogą Królewską na pl. Matejki i Lekcja Śpiewania na Rynku Głównym – tak Kraków będzie obchodził 105. rocznicę odzyskania przez Polskę niepodległości. 11 listopada miasto przystroi się w biało-czerwone flagi. W świętowanie rocznicy może włączyć się każdy – wywieszając na swoim domu flagę narodową.

Obchody organizowane przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie rozpoczną się od złożenia kwiatów pod pomnikiem Józefa Piłsudskiego. Następnie w katedrze wawelskiej odprawiona zostanie msza św., po której uczestnicy, niosąc flagi, wyruszą wspólnie na pl. Matejki. Po drodze pochód zatrzyma się na pl. Studzińskiego, gdzie przy Krzyżu Katyńskim zostaną złożone kwiaty. Główna część obchodów, z udziałem

Wojska Polskiego, rozpocznie się w samo południe od odegrania hymnu państwowego. Następnie wojewoda małopolski wręczy odznaczenia państwowe i akty nadania obywatelstwa polskiego. Na pl. Matejki prezentowane będą także pojazdy służb mundurowych. Uroczystości zakończy złożenie wieńców przed Grobem Nieznanego Żołnierza oraz defilada wzdłuż ul. Basztowej.

Z kolei o godz. 17.00 na Rynku Głównym odbędzie się 86. Lekcja Śpiewania „Radosna Niepodległości”. Artyści Teatru Loch Camelot wraz ze zgromadzoną publicznością tradycyjnie wykonają najpiękniejsze polskie pieśni i piosenki patriotyczne. Będzie nie tylko podniosłe, ale także wesołe, a wspólne śpiewanie ułatwią śpiewniki przygotowane przez Bibliotekę Polskiej Piosenki. (JK)

Czytania performatywne Teatru Groteska

W współpracy z Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu Teatr Groteska zaprasza na serię czytań performatywnych najnowszej i najciekawszej dramaturgii dla dzieci i młodzieży. W ramach cyklu „Nowe Sztuki” na pierwszy ogień pójdzie... „Dziewczyna w ogniu” Andrzeja Błazewicza.

Już 18 listopada (sobota) o godz. 13.30 na Scenie Kopułowej rzecz o emocjach – tych szczególnie trudnych, wypieranych, których okazywanie narażone jest na stygmatyzację. Tekst opowiada o 14-letniej Martynie, która z pozoru jest zwyczajną nastolatką, ale ma też jedną niezwykłą cechę – płonie. Na jej przyjęciu urodzinowym pojawia się szereg niecodziennych

postaci: wróżka, filantrop, awangarda protestu czy straż pożarna. Nikogo z gości nie interesują potrzeby i uczucia dziewczyny, każdy ma na nią własny pomysł. Dziewczyna płonie w walce o własną podmiotowość, ucząc się rozumieć i kontrolować swój ogień.

Nowa propozycja Teatru Groteska ma pokazać, że teatr dla młodszych odbiorców nie kończy się na znanych wszystkim i wielokrotnie powtarzanych utworach, których podstawą są bajki i baśnie. Czytania przygotowane zostaną przez znakomitych aktorów Teatru Groteska, a partnerować im będą przyszli artyści teatru lalek z Krakowa, Warszawy, Białegostoku i Wrocławia. (MN)

Kraków

Garden of Lights

powraca do Krakowa z nową wystawą świateł

SMERFY

od 27.10.2023 do 3.03.2024

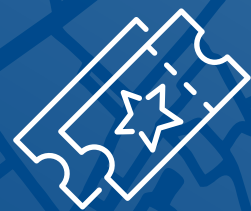
Ogród Doświadczeń im. St. Lema
al. Pokoju 68, Kraków

BILETY.GARDENOFLLIGHTS.COM
I W KASACH

MUZEUUM INŻYNIERII I TECHNIKI
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Dzieje się w Krakowie

DZIEJE SIĘ

do 12 listopada

Tetmajer w Pałacu Krzysztofory

„Włodzimirz Tetmajer. Siła barw i temperamentu” to ekspozycja monograficzna – pierwsza tego typu i tej skali wystawa twórczości Włodzimierza Tetmajera (1861–1923).

11–12 listopada

Design w Krakowie

Specjaliści i mieszkańcy spotkają się w Aptece Designu, by wspólnie zgłębiać nową rolę projektanta w tworzeniu bezpiecznej i nowoczesnej przestrzeni. Wydarzenie jest bezpłatne, choć obowiązują wejściówki.

11–12 listopada

Wege Festival

W Hali Cracovii (al. Focha 40) gratka dla smakoszy kuchni wegetariańskiej i wegańskiej. To świetna okazja do spróbowania zróżnicowanych bezmięsnych dań z całego świata.

14–16 listopada

„Pijacy” w Bagateli

Na scenie przy Karmelickiej ponadczasowa komedia Franciszka Bohomolca. Sztuka w równym stopniu bawi, co skłania do refleksji.

18 listopada

Prapremiera w Teatrze Praska 52

Komedia Jana Jakuba Należytego. Jadwiga i Zygmunt to stare (nie)dobre małżeństwo. Wizyta byłego partnera Jadwigi zmienia ich rzeczywistość.
Więcej na:
praska52.ckpodgorza.pl.

18 listopada

Andrzejki dla dorosłych

Klub Zakole OKKNH (ul. Zakole 31) zaprasza do wróżenia z fusów i tańców! Będziemy się bawić, budując więzi między sąsiadami!

18–19 listopada

Nowohucka Siła Sprawcza/Naprawcza

Ośrodek Kultury Norwida zaprasza do wspólnego przyglądania się zniszczonym przedmiotom i kolektywnego szukania sposobów ich naprawy, przeróbki, rekonstrukcji.

19 listopada

Wasowski w NCK

Hanna Banaszak, Sonia Bohosiewicz, Agnieszka Rosnerówna, Anna Treter, Artur Andrus, Olek Talkowski, Wieża Bajzel, Łukasz Rybarski i Piotr Zubek zaśpiewają piosenki Jerzego Wasowskiego.

21 listopada

Koncert Bester Quartet

W Teatrze Łaźnia Nowa koncert w ramach cyklu „Nowa Huta. Dlaczego Nie?!”. Zespół zaprezentuje swój repertuar łączący muzykę klasyczną, jazzową, awangardową oraz dokonania współczesnej kameralistyki.

fol. Bogusław Świerzowski / UMK

Nowa Biblioteka Kraków na Wesolej

Biblioteka Kraków będzie mieć nową siedzibę na Wesolej. Zupełnie nową, bo nie w zabytkowych gmachach po klinikach Szpitala Uniwersyteckiego jak pierwotnie planowano, ale w budynku wzniesionym w miejscu dzisiejszego parkingu.

Zmiana podyktowana jest analizą kosztów – modernizacja dwóch zabytkowych obiektów przy ul. Kopernika oraz przebudowa jednego na nowoczesny pawilon konferencyjno-medialny kosztowałyby więcej niż wzniesienie nowego budynku księżnicy. Ten ma być nowoczesny, szklany i ekologiczny. O tym, jak będzie ostatecznie wyglądał, zdecydują wyniki międzynarodowego konkursu architektonicznego. Na sfinansowanie inwestycji Miasto poszuka dofinansowania zewnętrznego. Już dziś wiadomo natomiast, że w nowej siedzibie biblioteki znajdą się m.in. pomieszczenia do pracy własnej, w grupach, czytelnia, sale warsztatowe, sala konferencyjno-widowiskowa i magazyny zbiorów. Planowana jest także stała wystawa na temat dziejów Wesolej z makietą dzielnicy.

Przygotowany na potrzeby biblioteki projekt modernizacji zabytkowych budynków zostanie w dużej mierze wykorzystany, ponieważ do gmachu przy ul. Kopernika 15A przeprowadzi się Małopolski Instytut Kultury, a Instytut Literatury zajmie przestrzeń dawnej Kliniki Chorób Wewnętrznych. Tuż obok, przy ul. Kopernika 15B, od sierpnia działa już Krakowskie Biuro Festiwalowe.

Zgodnie z nowymi ustaleniami tzw. Czerwona Chirurgia stanie się siedzibą Krakowskiego Holdingu Komunalnego. Trwają już prace przy obiekcie po dawnej urologii, który zmienia się w kompleks restauracyjny z placem zabaw i przestrzenią rekreacyjną. W budynku przy ul. Kopernika 21B powoli powstaje centrum edukacyjno-gastronomiczne, a w kościele Niepokalanej Poczęcia Najświętszej Maryi Panny przy ul. Kopernika 19 ruszają koncerty Centrum Muzyki Sakralnej. Z kolei w dawnej szpitalnej aptece niedawno uruchomiona została Apteka Designu. Jak podaje Agencja Rozwoju Miasta Krakowa, z 16 budynków, jakie dziś znajdują się na tym terenie, 10 ma już swoich gospodarzy, 1 (Klinika Psychiatrii) jest nadal wykorzystywany przez Szpital Uniwersytecki, a 4 czekają na zagospodarowanie. (red.)

Konkurs teatralny

Chcielibyście spędzić czas poza domem, ale jesienny deszcz ogranicza możliwości? To wspaniała okazja, aby wybrać się do teatru. Ponownie mamy dla Was konkurs, w którym nagrodami są zaproszenia na dwa różne spektakle! W Teatrze Bagatela można zobaczyć „Henryk Sienkiewicz. Greatest Hits” (3 grudnia, 17.00), a w Teatrze Variété – „VARIETE’s Great Revue” (26 listopada, 17.30).

Aby wziąć udział w konkursie, należy odpowiedzieć na następujące pytania:

1. Gdzie urodził się autor „W pustyni i w puszczy”?

2. Czym zajmował się concierge?

Odpowiedzi prosimy wysłać do 13 listopada na adres: redakcja@um.krakow.pl, wraz z dopiskiem: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych na potrzeby konkursu”, oraz informacją, na który spektakl chcieliby się Państwo wybrać. (PW)

Krakowscy karatecy rządzą w Europie!

Najlepsi zawodnicy ze Starego Kontynentu 6 i 7 października zjechali do włoskiego Rimini na Mistrzostwa Europy w Karate Tradycyjnym. Krakowscy karatecy wrócili z workiem medali.

Sportowcy z Krakowa zdobyli aż 41 medali: 16 złotych, 10 srebrnych i 15 brązowych. Tym samym walczyli przyczynili się do tego, że nasz kraj wygrał klasyfikację medalową, zgarniając 85 „krążków”.

Na wyróżnienie zasługuje Klaudia Wajda, która wróciła ze złotym kompletem – indywidualnie została mistrzynią Europy we wszystkich konkurencjach (kata, fukogo i kumite). Dołożyła do tego wyróżnienia drużynowe, wraz z koleżankami triumfując w kata oraz kumite. Docenić trzeba też Patryka Jarosza, który został złotym medalistą w kumite oraz fukogo, a wraz z kolegami triumfował także w kumite drużynowym.

Indywidualnie na najwyższym stopniu podium stanęli również: Krzysztof Buczek

(kata), Dominika Kmiecik (kata), Eliza Piszczek (kumite), Wiktor Wolanin (fukogo) oraz Magdalena Chorąży (kumite). Warto docenić także Rafała Wajdę, bo to właśnie

pod jego okiem trenowali krakowscy karatecy, którzy następnie znaleźli się w kadrze Polskiego Związku Karate Tradycyjnego. (PW)

fol. archiwum Krakowskiego Klubu Karate Tradycyjnego

Fot. Bogusław Świerzowski / UMK

Co Kraków oferuje seniorom?

Tadeusz Mordarski

W tych miejscach lekarz będzie miał czas dla pacjenta, a rehabilitant zajmie się tylko jedną osobą w tym samym czasie. Pomędzy wizytami u specjalistów będzie można wypić kawę i porozmawiać. W Krakowie mają powstać nowoczesne centra zdrowia seniorów, jakich do tej pory w Polsce jeszcze nie było. To kolejny element polityki senioralnej Miasta. Co jeszcze Kraków oferuje osobom starszym?

Liczba żyjących w naszym mieście osób, które skończyły 60 lat, w ubiegłym roku wyniosła ponad 203 tys., seniorzy stanowią zatem ponad 25 proc. populacji Krakowa. – Te osoby są bardzo ważne dla funkcjonowania naszego Miasta. Z jednej strony mają ogromne doświadczenie i wiedzę, z drugiej zaś często znaczące

wymagania dotyczące opieki wymuszonej różnymi dysfunkcjami, np. w poruszaniu się lub komunikowaniu swoich potrzeb. Wiele z tych osób chce też pozostać aktywnymi uczestnikami życia miasta – mówi Andrzej Kulig, zastępca prezydenta Krakowa ds. polityki społecznej i komunalnej. – Kiedyś, nie tylko w Polsce, żyliśmy w przeko-

naniu, że gdy ktoś przestaje być aktywny zawodowo, to powinien zostać w domu i tylko pobierać emeryturę. Dziś, na szczęście, to postrzeganie się zmienia. Nie możemy powiedzieć seniorom: „Dziękujemy wam bardzo. To, co mieliście zrobić, zrobiliście. Swoje odpracowaliście, a teraz do widzenia. Żyćcie sobie sami”. To byłoby nie-

ludzkie. Zapewniam, że Kraków kładzie bardzo duży nacisk na politykę senioralną – dodaje.

Nowoczesne centra zdrowia

Wiceprezydent podkreśla, że jest szczególnie dumny z tych efektów polityki senioralnej, które dotyczą starszych osób z dysfunkcjami. Jako przykład podaje Miejskie Centrum Opieki przy ul. Wielickiej, gdzie seniorzy mogą skorzystać m.in. z bezpłatnej rehabilitacji. – To obszar, w którym Kraków wyszedł poza standardy świadczone przez Narodowy Fundusz Zdrowia – mówi Andrzej Kulig. I zapowiada, że już w przyszłym roku nasze Miasto wyznaczy kolejne ścieżki w opiece nad seniorami. – Jesteśmy na etapie projektowania centrów zdrowia seniorów. Docelowo powstanie ich kilka, przynajmniej cztery, będą zlokalizowane w dawnych dzielnicach Krakowa. Nie ma formuły NFZ dotyczącej funkcjonowania takich ośrodków, tworzymy po prostu coś nowego.

Centra zajmą się diagnostyką, leczeniem oraz szeroko pojętą rehabilitacją. – Nie będą to kolejne przychodnie, ale miejsca, gdzie różnego rodzaju usługi byłyby świadczone pod tym samym szyldem, w jednym punkcie, tak by senior nie musiał krążyć od jednego ośrodka do drugiego – tłumaczy zastępca prezydenta. Pierwsze centrum ma powstać już w przyszłym roku przy ul. Wielickiej. Kolejne będą wymagać wzniesienia nowych budynków. – Obiekty będą tak zorganizowane, by seniorzy mogli się przemieszczać po nich w łatwy i wygodny sposób, a jednocześnie by mogli spędzić tam czas, porozmawiać czy wypić kawę, między jedną a drugą wizytą u lekarza czy rehabilitanta – zapowiada. – To musi być też budynek uwolniony od nieustającego pośpiechu, znanego z przychodni. Dziś lekarz ma mało czasu na spotkanie z pacjentem. My chcielibyśmy, aby specjaliści w naszym centrum mogli spokojnie porozmawiać z seniorem. Standardem powinno być to, żeby jeden pracownik odpowiedzialny za rehabilitację koncentrował się w danym czasie tylko na jednym pacjencie – dodaje Andrzej Kulig.

Aktywny senior

Drugim, równie ważnym aspektem polityki senioralnej Miasta jest proponowanie różnych form działania i spotkań utrzymujących wysoką aktywność seniorów. – Problemem jest bowiem to, że gdy ludzie kończą pracę, ich więzi społeczne słabną, bo urywa się kontakt z osobami, z którymi spędzali połowę życia. My chcemy pokazać seniorom, że są też inni ciekawi ludzie, z którymi warto się spotkać, rozmawiać – mówi wiceprezydent Kulig. – Jako były dyrektor szpitala bardzo często obserwowałem sytuacje, gdy człowiek „wypchnięty” z dotychczasowego życia poprzez przejście na emeryturę, zaczynał cierpieć

Centra zajmą się diagnostyką, leczeniem oraz szeroko pojętą rehabilitacją. – Nie będą to kolejne przychodnie, ale miejsca, gdzie różnego rodzaju usługi byłyby świadczone pod tym samym szyldem, w jednym punkcie, tak by senior nie musiał krążyć od jednego ośrodka do drugiego – tłumaczy zastępca prezydenta. Pierwsze centrum ma powstać już w przyszłym roku przy ul. Wielickiej. Kolejne będą wymagać wzniesienia nowych budynków.

Senioralia zawsze cieszą się wysoką frekwencją!
/ Fot. Bogusław Świerzowski / UMK

na szereg schorzeń. Pojawiały się różnego rodzaju dolegliwości, ponieważ znikał pewien rodzaj napięcia. Ten bezruch i brak mobilizacji sprawiają, że seniorzy zaczynają chorować. Obserwowałem to z bliska i wiem, że jest to gigantyczny problem. Dlatego, jako Miasto, musimy stworzyć możliwości, by starsze osoby mogły pozostać aktywne. Pewnie młodym się to nie spodoba, ale nie może być też tak, że osoba przechodząca na emeryturę jest zmuszana do przejścia funkcji opiekunki czy opiekuna wnuków. Jeżeli jest to decyzja seniora i nie wynika z psychicznego przymusu – to w porządku, ale jeśli ma być on traktowany wyłącznie jako „narzędzie” pomocy rodzinie – to tak na pewno nie powinno być. Miasto oczywiście nie może bezpośrednio ingerować w tego typu sytuacje, ale jest w stanie stwarzać seniorom możliwości innego spędzania czasu, z korzyścią dla tych osób – dodaje zastępca prezydenta.

Informacje dla seniorów

Miasto Kraków pamięta o swoich starszych mieszkańcach. – Zdajemy sobie sprawę, jak istotne jest dotarcie z informacją do seniorów. Nie każdy z nich korzysta z mediów społecznościowych czy internetu, choć trzeba przyznać, że i na tym polu radzą sobie coraz lepiej – mówi Monika Chylaszek, dyrektor Wydziału Komunikacji Społecznej UMK. – Chcemy docierać do seniorów z informacjami o miejskiej ofercie wszystkimi dostępnymi kanałami. Już od wielu lat nasz dwutygodnik ma stałą stronę poświęconą sprawom osób starszych. Seniorzy mają do dyspozycji również portal: dlaseniora.krakow.pl, w którym znajdują niezbędne informacje ▶

► dotyczące zdrowia, opieki, kultury, rozrywki, edukacji itp. – wlicza. Działa także Miejskie Centrum Informacji dla Seniorów, o którym więcej piszemy na str. 12. Pod numerem tel. 12 445-96-67 można uzyskać wszystkie niezbędne informacje na temat wszelkich aktywności i możliwości, jakie Kraków stwarza osobom starszym. Z pewnością warto ten numer zapamiętać.

Seniorzy mogą się również zwrócić do pełnomocnika prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej Anny Okońskiej-Walkowicz, z którą wywiad zamieściliśmy na str. 11.

Nie można też nie wspomnieć w tym miejscu o gremium powołanym specjalnie do reprezentowania starszych krakowian, czyli o Radzie Krakowskich Seniorów. Licząca 25 osób Rada jest ciałem o charakterze inicjatywnym, doradczym i konsultacyjnym wobec organów Gminy. Jej celem jest zapewnienie seniorom wpływu na sprawy dotyczące społeczności lokalnej, w tym najstarszego pokolenia. Posiedzenia Rady odbywają się co miesiąc, oprócz tego jej członkowie pełnią regularne dyżury dla mieszkańców w siedzibie RKS przy ul. Daszyńskiego 19.

Jakie możliwości daje seniorom Miasto?

Centra Aktywności Seniorów.

Cała sieć liczy aktualnie 56 centrów, które działają w każdej dzielnicy Krakowa. Kierują nimi krakowskie organizacje pozarządowe lub inne instytucje, np. parafie. Zajęcia prowadzą także sami seniorzy na zasadzie wolontariatu. Inicjatywa skierowana jest do krakowian w wieku 60+, którzy chcą uczyć się nowych rzeczy, poprawiać kondycję psychiczną i fizyczną oraz działać na rzecz dobra wspólnego. Oferta centrów jest bardzo szeroka, są w niej: zajęcia rekreacyjne, gimnastyczne, artystyczne, językowe, informatyczne, wykłady, warsztaty i seminaria z zakresu wiedzy obywatelskiej, wydarzenia edukacyjne, kulturalne oraz promujące zdrowy tryb życia i profilaktykę. Seniorzy biorą również udział w wycieczkach oraz wyjściach do kin, muzeów, teatrów i innych instytucji kultury. Łącznie wszystkie centra skupiają ponad 6 tys. seniorów.

Programy pomocowe

Kontynuowana jest realizacja projektu „Asystent dla seniorów 85+ i osób z niepełnosprawnościami 70+”. Jego beneficjenci otrzymują możliwość korzystania z bezpłatnych usług asystentek, realizowanych przez 7 dni w tygodniu w godz. od 7.00 do 22.00. Limit godzin usług asystenta przypadających na jednego uczestnika projektu wynosi 50 godzin w kwartale.

Kolejny program pomocowy przeznaczony dla seniorów to „Pielęgnacja i profilaktyka stóp Podolog 85+ oraz 70+ dla osób z niepełnosprawnościami”. Żeby z niego skorzystać, konieczna jest rejestracja w Centrum Rehabilitacji Znowu w Biegu pod numerem tel. 609 915 005, dostępnym od poniedziałku do piątku w godz. 10.00–14.00, i ustalenie terminu wizyty.

Miasto realizuje również program „Meleks 70+ dla seniorów oraz 65+ dla osób z niepełnosprawnościami”. Usługa ma pomóc w dotarciu do grobów bliskich i jest świadczona w poniedziałki, środy i piątki w godz. od 10.00 do 14.00 na terenie trzech największych cmentarzy komunalnych: Rakowice, Prądnik Czerwony,

Grębałów. Jedna osoba nie może skorzystać z usługi transportowej więcej niż cztery razy w ciągu jednego roku kalendarzowego.

Świadczona jest również nieodpłatna pomoc osobom starszym w drobnych naprawach domowych w ramach miejskiego programu „Złota rączka”. Projekt skierowany jest do osób powyżej 60. roku życia, w pierwszej kolejności do osób samotnych i niepełnosprawnych, prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe. Zakres pomocy obejmuje drobne naprawy niewymagające natychmiastowej interwencji, specjalistycznej wiedzy lub uprawnień ani dużych nakładów finansowych. Jak uzyskać wsparcie w ramach programu? Wystarczy zadzwonić pod numer tel. 12 616-78-14 i wskazać, jakiego rodzaju pomoc jest potrzebna.

Konkursy malarski i literacki

Krakowianie 60+, którzy chcą zaprezentować swoje pisarskie zdolności, mogą wziąć udział w organizowanym przez Miasto konkursie literackim „Piszmy więc...”. Natomiast seniorzy z talentem plastycznym mają szansę zaprezentowania swoich dzieł w konkursie malarskim „Sercem i pędzlem”, którego 3. edycja będzie miała swój finał na wystawie nagrodzonych prac w Centrum Kongresowym ICE podczas „Koncertu dla seniorów”.

Koncert dla seniorów

Okazją do podsumowania lokalnych działań realizowanych przez cały rok przez Miasto na rzecz seniorów jest „Koncert dla seniorów”. Wydarzenie, organizowane od ośmiu lat w grudniu w Centrum Kongresowym ICE Kraków, cieszy się ogromną popularnością, a darmowe wejściówki rozchodzą się w ciągu kilku godzin: otrzymują je uczestnicy zajęć w CAS-ach, jak również osoby starsze, które odbiorą je w punktach informacji miejskiej.

Mistrzostwa Krakowa Seniorów

W tym roku już po raz ósmy zorganizowano Mistrzostwa Krakowa Seniorów 65+ o Puchar Prezydenta Miasta Krakowa. Rozgrywki odbywają się na terenie obiektów sportowych KS Bronowianka w ostatnim tygodniu września. Tenis stołowy, bule, rowerowy tor przeszkód – to tylko niektóre z dyscyplin, w jakich rywalizują seniorzy.

ZŁOTA RĄCZKA
pomoc w naprawach dla osób w wieku 60+

Anna Okońska-Walkowicz

pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej, jedyna przedstawicielka Polski, która była prelegentką podczas kongresu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w Lizbonie poświęconego innowacjom w polityce na rzecz zdrowego starzenia się. W 2022 r. została uznana przez WHO za jedną z 50 osób na świecie, które zmieniają świat na lepsze dla osób starszych

Jak żyć dłużej, zdrowo i radośnie

– Przejścia na emeryturę nie uważa się za przywilej, tylko za ustąpienie miejsca, zepchnięcie na margines. Osoby starsze czują się tym dotknięte, zamykają się w domach. Tymczasem powinniśmy zapraszać je do wspólnego działania – mówi Anna Okońska-Walkowicz, pełnomocnik prezydenta Krakowa ds. polityki senioralnej. Rozmawiał z nią Tadeusz Mordarski.

Starzejemy się. Czy Kraków bardzo to odczuwa?

Anna Okońska-Walkowicz: Na szczęście, są u nas studenci. (śmiech) Jesteśmy miastem uniwersyteckim, dlatego ulice pełne są uśmiechniętych młodych ludzi. Nie jesteśmy też miastem szczególnie starzejącym się, osoby 60+ stanowią ok. 26 proc. populacji, czyli jest to co czwarty mieszkaniec. Oczywiście, Kraków jest miastem dynamicznie się rozwijającym za sprawą ludzi młodych i w średnim wieku, którzy chcą tu mieszkać i pracować. Aby jednak ten rozwój przebiegał prawidłowo, niezbędne jest, by wykorzystywać potencjał osób starszych. Mówię tu o rzeczach, które młodzi ludzie posiadają w mniejszym stopniu niż seniorzy, a więc przede wszystkim są to: doświadczenie, wolny czas, dokonania czy wiedza. Z tego trzeba korzystać. To wielkie wyzwanie polityki senioralnej każdego miasta, by zapraszać osoby starsze do współpracy, angażować je w życie społeczeństwa. Niestety, nie ma w Polsce zbyt wielu pomysłów na to, jak aktywizować osoby starsze, które kończą pracę zawodową. Co więcej, widoczny jest ageizm, czyli dyskryminacja ludzi ze względu na wiek. Często też przejścia na emeryturę nie uważa się za przywilej, ale tylko za ustąpienie miejsca, zepchnięcie na margines. Osoby starsze czują się tym dotknięte, odwracają się od ludzi, zamykają się w domach, nie włączają się w życie miasta.

Co się musi stać, by odwrócić ten trend?

AO-W: Podejmujemy bardzo różne działania. Przede wszystkim zaproszenie dla seniorów powinno wyjść od osób młodszych. Zainicjowałam więc program „wychowania do później dorosłości”, który miał być realizowany w krakowskich szkołach. To jednak wychodzi dość słabo, bo szkoły nie chcą myśleć w tak długiej perspektywie. Młodzi nie wierzą w to, że kiedyś będą starzy. Podejmujemy zatem szereg inicjatyw, które skupiają się na działaniach międzypokoleniowych, gdzie uczniowie działają wspólnie z seniorami. Wierzę, że dzięki temu młodzi ludzie docenią starszych jako partnerów, także tych biznesowych. Stawiamy na edukację od najmłodszych lat, bo tylko to może zaprocentować w przyszłości i tylko wtedy młodzi mogą spojrzeć na starość z innej strony. Chciałabym, aby nie patrzeć na osoby starsze jedynie przez pryzmat tego, że trzeba się nimi opiekować i im pomagać. Mówiłam m.in. o tym

podczas październikowego kongresu Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) w Lizbonie poświęconego innowacjom w polityce na rzecz zdrowego starzenia się.

W 2022 r. została Pani uznana przez WHO za jedną z 50 osób, które zmieniają świat na lepsze dla osób starszych. Jakie inne krakowskie praktyki przedstawiała Pani na kongresie WHO jako wzór dla innych miast?

AO-W: Najbardziej dumna jestem z Centrów Aktywności Seniorów. To program, który realizujemy od 2015 r. Te centra są prowadzone przez organizacje pozarządowe, często młodych ludzi, którzy naprawdę dobrze sprawdzają się w pracy z seniorami i robią z nimi ciekawe rzeczy. Ten pomysł zainteresował przedstawicieli wszystkich miast obecnych na kongresie. Nie obciąża on zbyt budżetu gminy, systemowo rozwija społeczeństwo obywatelskie i kupia uwagę organizacji pozarządowych na zdrowym starzeniu się czy walce z ageizmem. Niestety, niemal w całej Europie nie ma kultury pracy z osobami, które nie chcą przejść na emeryturę.

Bo, patrząc z perspektywy młodych, ci starsi powinni zwolnić im miejsce.

AO-W: I te postawy są nie do pogodzenia. Pracować powinien ten, kto ma wyższe kompetencje potrzebne na danym stanowisku. Jako pozytywny przykład dam ten z Norwegii, gdzie niektóre firmy rozmawiają z osobami, które ukończyły 60 lat, aby – uwaga – zaplanować rozwój ich dalszej kariery zawodowej. Nie chodzi tu o to, aby te osoby nadal pracowały na pełny etat. Mogą pracować mniej, mogą zostać mentorami. Są też przygotowywane do przejścia na emeryturę, ale nie są na nią wypychane. Taki model chciałabym wdrożyć w Krakowie, bo dzięki niemu byłoby mniej smutnych, samotnych ludzi, którzy czują się niepotrzebni i odsunięci. Nie potrafią się odnaleźć w życiu po zakończeniu pracy zawodowej. Moim marzeniem jest więc rozszerzenie polityki senioralnej, objęcie nią już osób w wieku 50+. Chodzi o to, aby uzmysłowić tym osobom, jak, z wiekiem, powinny zmieniać styl życia, dietę i myślenie o świadomym rozwoju. Chciałabym dać ludziom warunki, by mogli przygotować się na własną starość i dłużej cieszyć się aktywnym, zdrowym i radosnym życiem.

Seniorze, zapamiętaj ten numer telefonu i adres

Tadeusz Mordarski

Pytają o wszystko. Proszą o pomoc. A czasem chcą po prostu porozmawiać. Działające w Krakowie Miejskie Centrum Informacji dla Seniorów jest prawdziwą bazą wiedzy dla starszych mieszkańców naszego miasta.

Centrum mieści się w biurze Rady Krakowskich Seniorów przy ul. Daszyńskiego 19 i od poniedziałku do piątku w godzinach 9.00–14.00 udziela informacji na temat wszelkich miejskich działań dotyczących osób starszych. Można tam przyjść lub zadzwonić pod nr tel. 12 445-96-67, by uzyskać wskazówki odnoszące się do możliwości skorzystania z oferty kulturalnej, zajęć Centrów Aktywności Seniorów, miejskiej pomocy prawnej czy psychologicznej, jak i z nieodpłatnych usług, m.in. „złotej rączki” czy asystenta osoby starszej.

Aktywni seniorzy szukają informacji

Z pomocy Centrum najczęściej korzystają dwie grupy seniorów. – Pierwsza to ci sprawni, którzy dopiero przeszli na emeryturę albo są na niej od lat, ale nadal pozostają aktywni. Ich jedyny problem polega na tym, że słabo radzą sobie z obsługą komputera i wyszukiwaniem informacji

przez internet. Oni do nas przychodzą lub dzwonią i pytają o różnego rodzaju aktywności, np. harmonogramy CAS-ów, terminy warsztatów komputerowych, informacje o wydarzeniach czy wyjazdach – mówi Beata Schechtel-Mączka, która obsługuje Centrum. Opowiada, że np. w każdy piątek dzwoni do niej starszy pan i prosi o przeglądnięcie wydarzeń kulturalnych, które się odbywają w Krakowie. – Nie chodzi mu o wydarzenia bezpłatne, kupuje sobie na nie bilety, ale po prostu nie potrafi postąpić się komputerem i znaleźć tych wydarzeń samodzielnie – dodaje.

Wsparcie opiekuńcze dla seniorów

Druga grupa seniorów to ci, którzy mają problemy w życiu codziennym, np. ze sprawnym poruszaniem się. Oni szukają zatem pomocy asystenta czy opiekuna. – To seniorzy, którzy nie chcą korzystać ze wsparcia Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, głównie z racji procedur, które obowiązują tę

jednostkę, czyli konieczności przeprowadzenia wywiadu środowiskowego. Niektórzy z nich czują się tym upokorzeni, odbierają ten wywiad jako inwigilację. Trzeba bowiem pokazać swoje przychody, odpowiedzieć na pytania, czy ma się dzieci, czy te dzieci pomagają w utrzymaniu. Niektórzy wstydzą się swojej biedy, tego, że dzieci nie mają dla nich czasu – mówi Beata Schechtel-Mączka. I takim osobom proponuje alternatywę. – Mamy w mieście uruchomiony program asystenta seniora. Ten asystent może wyjść z nimi na zakupy, na spacer, porozmawiać, natomiast nie wykonuje czynności pielęgnacyjnych. Jeśli senior takich wymaga, a nie chce skorzystać z pomocy MOPS-u, wówczas staramy się go skontaktować z Polskim Czerwonym Krzyżem, który świadczy usługi opiekuńcze lub ze Stowarzyszeniem „mali bracia Ubogich”, którego pracownicy są przeszkoleni w sprawach pomocowych – dodaje.

Zdarzają się także nietypowe wizyty w Centrum. – Dotarł do mnie 98-letni pan, który dzień wcześniej był na spotkaniu, na którym oferowano mu ciśnieniomierz, a przy okazji namówiono go na zakup drogiego odkurzacza. Przyszedł i mówił, że chciałby oddać ten odkurzacz. Pomogłam mu odstąpić od umowy kupna, która była napisana drobnym drukiem i niezrozumiała. Posłaliśmy na pocztę i odesłaliśmy ten odkurzacz – opisuje pani Beata.

Na podstawie swoich doświadczeń zwraca uwagę, że zdecydowana większość seniorów nie chce i nawet nie wymaga pomocy. – To często samotni ludzie. Zależy im głównie na rozmowie, kontakcie z drugim człowiekiem. I gdybym coś mogła zmienić, to chciałabym, byśmy zwracali większą uwagę na tych ludzi, poświęcali im więcej czasu, rozmawiali z nimi, okazywali empatię. Czasem nie potrzeba wiele – mówi Beata Schechtel-Mączka.

Pani Beata pomaga seniorom zgłaszającym się do Miejskiego Centrum Informacji dla Seniorów / fot. Jan Graczyński / UMK

**Miejskie
Centrum Informacji
dla Seniorów**

**ul. Daszyńskiego 19,
tel. +48 12 445-96-67**

fot. archiwum Zarządu Inwestycji Miejskich w Krakowie

Schronisko przy Rybnej: koty mają nowy (tymczasowy) dom

Jan Machowski

W idealnym świecie taka placówka jak schronisko dla bezdomnych zwierząt nie byłaby potrzebna. Ale świat, w którym żyjemy, nie jest idealny. Dlatego od kilku lat – na zlecenie Zarządu Inwestycji Miejskich w Krakowie – trwa kompleksowa przebudowa ośrodka przy ul. Rybnej na krakowskim Zwierzyńcu.

Najnowszy element inwestycyjnej układanki to nowy pawilon dla kotów. Przekazany do użytkowania pod koniec października obiekt to budynek parterowy, niepodpiwniczony, o powierzchni ok. 700 m kw. Dach pawilonu wykonany jest w technologii odwróconego stropodachu – na zaizolowanej powierzchni ułożono kamienie. Dzięki temu pawilon ma bardziej naturalny wygląd.

W budynku znajduje się sekcja dla kotów, w której powstało pięć wolier z możliwością wyjścia na zewnątrz. Dla gości przeznaczona jest część recepcyjna. W pawilonie mieszczą się również: zaplecze socjalne, sanitariaty oraz wydzielona część z pomieszczeniami kwarantanny, gdzie zwierzęta będą obserwowane pod kątem wścieklizny. Budynek jest połączony korytarzami z pozostałymi pawilonami schroniska. Powstało też patio, służące jako tzw. strefa zapoznania.

Miasto od lat sukcesywnie przebudowuje schronisko przy ul. Rybnej, by poprawić bytowanie przebywających tam zwierząt. – Kilka lat temu zmodernizowaliśmy kottownię, wzniesiony został też budynek rekonwalescencji dla zwierząt. W 2016 r. uzyskaliśmy pozwolenie na przebudowę kolejnych pawilonów. W 2021 r. zakończyły się prace przy nowym pawilonie dla psów. A teraz oddajemy nowy budynek dla kotów – wylicza Andrzej Kulig, I zastępca prezydenta Krakowa.

Co ważne, modernizacja ośrodka przy Rybnej nie kończy się na zrealizowanej niedawno inwestycji. – Docelowo w miejsce zdegradowanej infrastruktury mają zostać

wybudowane jeszcze trzy nowe pawilony – zaznacza Andrzej Kulig. Chodzi o kolejny budynek ambulatoryjny przeznaczony dla kotów, pawilon recepcyjno-administracyjny oraz nowy pawilon dla psów.

Te ostatnie jeszcze w tym roku zyskają nowy wybieg z prawdziwego zdarzenia. Prace już trwają. Zadanie, za które odpowiada Zarząd Inwestycji Miejskich, to element zwycięskiego projektu „Zabawa w Schronisku dla Zwierząt” zgłoszonego w edycji Budżetu Obywatelskiego Miasta Krakowa z 2022 r. – Na terenie schroniska powstaje specjalne miejsce, gdzie psy będą mogły oddać się zabawie i aktywnie spędzać czas w oczekiwaniu na nowy dom – zapowiada wiceprezydent Krakowa. Na działce o powierzchni ok. 730 m kw. powstaną m.in. tor przeszkód oraz miejsca do nauki i zabawy dla czworonogów. Będą też ławki, altanka oraz domek na narzędzia i psie akcesoria – piłki, dyski do rzucania, szarpaki. Zaplanowano także nowe ogrodzenie. Koszt aranżacji wybiegu to kwota 150 tys. zł.

Jak pomóc?

Jeśli chcesz wspomóc schronisko darami w naturze, możesz przynieść m.in.:

- konserwy dla psów i kotów (liczy się jakość, a nie ilość – listę preferowanych firm można znaleźć na stronie schroniska),
- karmy specjalistyczne – dla psów i kotów z problemami z układem pokarmowym (tłustostrawne): **gastrointestinal, sensitive; karmę dla zwierząt w okresie rekonwalescencji po wypadkach lub ciężkich chorobach: np. recovery, convalescence,**
- koce, ręczniki, prześcieradła, kotdrys (z wyłączeniem kotder i poduszek puchowych, materacy i ubrań),
- smycze, obroże, kagańce, haltery (kantarki),
- akcesoria dla zwierząt, np. zabawki dla psów i kotów, małe drapak.

fot. archiwum Zarządu Inwestycji Miejskich w Krakowie

Nowa siedziba Poradni – os. Willowe 35

Przemysław Podkova

Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Krakowie to placówka dla dzieci niepełnosprawnych i z zaburzeniami rozwojowymi. Właśnie zyskała nową siedzibę dzięki przebudowie i rozbudowie byłego budynku szkolnego na os. Willowym 35.

Placówka mieściła się przy Szkole Podstawowej nr 18 przy ul. Półkole 11, nie spełniała jednak oczekiwań funkcjonalno-użytkowych, a potrzeba poszerzenia oferty wymusiła wręcz znalezienie nowej przestrzeni odpowiedniej do prowadzenia zajęć. Teraz, dzięki trzykrotnie zwiększonej powierzchni, z pomocy Poradni będzie mogło skorzystać więcej osób, a SP nr 18 przeznaczy odzyskane pomieszczenia na swoje potrzeby.

Przebieg prac

Pierwsze prace, w tym przygotowanie dokumentacji projektowej, zrealizowano w 2019 r. Z kolei roboty budowlane zakończono w tym roku – całkowicie przebudowano budynek na os. Willowym 35 oraz teren wokół niego. Na ok. 1,8 tys. m kw. powierzchni użytkowej powstały nowe i funkcjonalne pomieszczenia na potrzeby Poradni dla 300 osób. W budynku znalazły się m.in. nowoczesne gabinety terapii indywidualnej z psychologiem, pedagogiem czy logopedą oraz gabinety terapii grupowej.

Wymieniono instalacje wewnętrzne i zewnętrzne, wykonano nowe pokrycie dachowe i wymieniono stolarkę okiennie-drzwiową w całym obiekcie. Budynek został także ocieplony i zyskał nową elewację. Dzięki przebudowie wokół budynku powstało 26 miejsc parkingowych, drogi wewnętrzne oraz nowe chodniki. Warto dodać, że nowe miejsce jest w pełni dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (likwidacja barier architektonicznych, dobudowa windy zewnętrznej).

Koszt inwestycji prowadzonej przez Miejskie Centrum Obsługi Oświaty w Krakowie

wyniósł ok. 17,7 mln zł wraz z wyposażeniem. Generalnym wykonawcą inwestycji było konsorcjum firm: CZĘSTOBUD sp. z o.o. z Częstochowy (lider) oraz Przedsiębiorstwo Budowlane BUDOPOL sp. z o.o. z Jaskrowa.

***

Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Krakowie obejmuje opieką diagnostyczną, terapeutyczną i orzeczniczą przede wszystkim dzieci od urodzenia do rozpoczęcia nauki w szkole. Głównym zadaniem Poradni jest diagnozowanie dzieci i młodzieży, w szczególności w celu określenia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych, wyjaśnienia mechanizmów ich funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu oraz wskazania sposobu rozwiązania tego problemu.

Specjalistyczna Poradnia Wczesnej Pomocy Psychologiczno-Pedagogicznej w Krakowie

os. Willowe 35, 31-902 Kraków

e-mail: sekretariat@owpp.pl, tel./faks: 12 412-15-66

Godziny otwarcia sekretariatu: poniedziałek–piątek, 8.00–18.00

Zajęcia w poradni odbywają się codziennie od godz. 8.00 do 18.00.

fot. archiwum MCOO

Nie wstydź się szukać pomocy

Tadeusz Mordarski

Nie ukończyłeś 26 lat i masz problem z alkoholem, narkotykami, dopalaczami? Nie umiesz żyć bez telefonu i mediów społecznościowych? A może jesz bez opamiętania lub jesteś uzależniony od seksu czy zakupów? Podpowiadamy, gdzie szukać pomocy.

W Krakowie funkcjonuje poradnia uzależnień dla dzieci i młodzieży (dla osób do 26. roku życia pod warunkiem kontynuowania przez nie nauki) oraz ich bliskich i rodzin: Centrum Medyczne Unimed, które świadczy bezpłatną pomoc mieszkańcom Krakowa. Ze wsparcia specjalistów można skorzystać bez skierowania i bez ubezpieczenia zdrowotnego.

Po co przyjść do poradni?

Do poradni można przyjść przede wszystkim po specjalistyczną diagnozę psychiatryczną i psychoterapeutyczną. – Część osób może ignorować lub bagatelizować objawy uzależnienia i opóźnić podjęcie terapii, narażając siebie i swoich bliskich na straty w obszarze zdrowia, relacji, aktywności szkolnej czy zawodowej – tłumaczy Katarzyna Pytko-Kietkowska, kierownik Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla Dzieci i Młodzieży. Do poradni warto przyjść po pomoc w postaci profesjonalnej, kompleksowej terapii indywidualnej, grupowej i rodzinnej świadczonej przez certyfikowanych terapeutów. – Dzięki takiej współpracy poprawimy swoje zdrowie, relacje z innymi, jakość życia, pracy czy nauki. Poczujemy smak życia wolnego od tego, co nam szkodzi i nas niszczy – mówi specjalistka. Zaprasza nie tylko osoby uzależnione, ale także ich bliskich. – Zrozumiemy, w jaki sposób wpływa na nas relacja z osobą uzależnioną, jak możemy ochronić się przed niszczącymi mechanizmami w takim związku i jak uniknąć przykrych konsekwencji, w tym prawnych, ekonomicznych i społecznych, towarzyszących uwikłaniu w nałogi – wylicza Katarzyna Pytko-Kietkowska.

Po czym poznać, że potrzebujesz pomocy?

Jednym z kryteriów diagnostycznych uzależnienia, tym, które często jako jedno z pierwszych pokazuje nam, że mamy tego typu problem, jest występowanie tzw. głodu. – Głód ten rozumiany może być jako silna potrzeba, a wręcz przymus np. napięcia się alkoholu, przyjęcia narkotyku, obstawienia kuponu w zakładach bukmacherskich czy kupienia sobie nowego ubrania przez internet. Dobrym sposobem na sprawdzenie samego

siebie jest próba podjęcia wyzwania polegającego na rozpoczęciu np. kilkutygodniowej abstynencji od tego, od czego uzależnienie podejrzewamy. Jeśli po rozpoczęciu abstynencji obserwujemy u siebie zmiany takie jak większa nerwowość, łatwe wpadanie w złość, izolowanie się od najbliższych, trudności ze snem, problemy z koncentracją czy zmniejszony apetyt, to być może doświadczamy właśnie uczucia głodu, który świadczyć może o występowaniu uzależnienia – mówi terapeuta Patryk Kamiński.

Dodaje, że w przypadku dzieci bardzo często „na pierwszej linii frontu” są rodzice i to oni mogą pomóc zdiagnozować problem. – Zawsze chętnie podejmujemy współpracę z rodzicami, ponieważ potrafią być oni nieocenioną skarbnicą wiedzy na temat dziecka. I to właśnie tę wiedzę rodzice powinni wykorzystywać w pierwszej kolejności. Mam tu na myśli niebagatelizowanie jakichkolwiek zmian, które wydają się im niepokojące, odbiegające od normy, do jakiej dzieci nas przyzwyczaiły. Mogą to być np. częste zmiany nastroju, izolowanie się od rówieśników i od rodziny, spędzanie coraz większej ilości czasu (większej niż dotychczas) przed komórką czy komputerem, samouszkodzenia ciała,

Jak się zgłosić po pomoc?

- Osobiście w siedzibie Centrum przy ul. Młodej Polski 7 w Krakowie, w godz. 8.00–20.00.
- Telefonicznie pod numerem: 12 415-81-12.
- Mailowo: rejestracja@unimed-nzoz.pl.

pogarszające się funkcjonowanie w szkole itp. Zasadą nadrzędną jest tu zawsze nieocenianie młodego człowieka. Najważniejsza jest szczerza rozmowa z dzieckiem, opowiedzenie mu o tym, że czujemy się zaniepokojeni zmianami, jakie dostrzegamy, i zaoferowanie swojego wsparcia oraz troski – tłumaczy specjalista.

Nie wstydź się!

Niestety, wiele osób uzależnionych lub ich bliskich wstydzi się skorzystać z pomocy. – Poszukiwanie pomocy to nie powód do wstydu, lecz powód do bycia dumnym z tego, że podjęto się dobrą decyzją w walce o samego siebie – mówi Patryk Kamiński. – Każdego terapeuty obowiązuje tajemnica zawodowa, co oznacza, że wszystko, o czym pacjent będzie chciał porozmawiać na terapii, zostanie poufne. Zasada ta dotyczy również osób niepełnoletnich: rodzicom należy się informacja zwrotna ze strony specjalisty, jednak terapeuta nigdy nie zdaje rodzicowi relacji z tego, o czym rozmawiał z dzieckiem. Każdy pacjent może więc czuć się bezpiecznie i pozwolić sobie na sięgnięcie po pomoc – dodaje.

fol. Bogusław Świerowski / UMK

KRAKÓW.PL

mini

CZEŚĆ! HI! BUENOS DIAS! BONJOUR! CIAO! AHOJ!

Smocza ciocia zaczęła studia! To wszystko za sprawą Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Nie miałem pojęcia, że istnieją takie inicjatywy, ale bardzo mnie zaniepokoiło, do kogo są one skierowane. Okazało się, że to idealne rozwiązanie dla seniorów, którzy są ciekawi świata, aktywni i po przejściu na emeryturę nadal chcą działać, uczyć się, spotykać ludzi, rozmawiać. Określenie „senior” odnosi się do osób starszych, najczęściej będących na emeryturze, ale również mówimy tak o osobie najstarszej wiekiem w rodzinie. Seniorożcy w mojej krainie są bardzo szanowanymi mieszkańcami, ich doświadczenie i mądrość zapewniają bowiem nam, młodym, wiele ważnych wskazówek. Teraz już wiem, że Kraków jest miejscem bardzo przyjaznym seniorom. Poza uniwersytetami trzeciego wieku działają tu kluby seniora i Centra Aktywności Seniorów, więc każdy zainteresowany znajdzie coś dla siebie. Ale to nie wszystko! Często organizowane są też różne imprezy dla starszych mieszkańców miasta, takie jak potańcówki, Mistrzostwa Krakowa Seniorów 65+ o Puchar Prezydenta Miasta Krakowa, konkursy, spotkania i wiele, wiele innych.

KREĆĄ MNIE ZABAWKI

Nasi dziadkowie bawili się nieco innymi zabawkami niż dzieci w XXI w. Połączcie nazwę zabawki z jej rysunkiem.

JO-JO

WANIA-KWASIA

LALKA SZMACTANA

HULA-HOP

ZACZYTANY KRAKÓW

Temat śmierci jest tematem trudnym, o którym nie łatwo jest rozmawiać z kilkulatkiem. „Nawet myszy idą do nieba...” to opowieść, która może pomóc rodzicom w przeprowadzeniu takiej rozmowy. Jej bohaterami są mysz i lis, czyli odwieczni wrogowie. Los sprawia, że oboje tracą życie w podobnym czasie, chociaż w zupełnie innych okolicznościach, i spotykają się po tej drugiej stronie. A jak tam jest? Oj, bardzo ciekawie! Najpierw trzeba przepłynąć

przez Jezioro Pożegnań. Następnie przejść przez Kozią Bramę i nie pomylić jej z Bramą pod Dwoma Niedźwiedziami! Dlaczego? Zainteresowanych odsyłamy do książki.

Iva Procházková, „Nawet myszy idą do nieba... Ale tylko na chwilę”, Wydawnictwo Afera, Wrocław 2022.

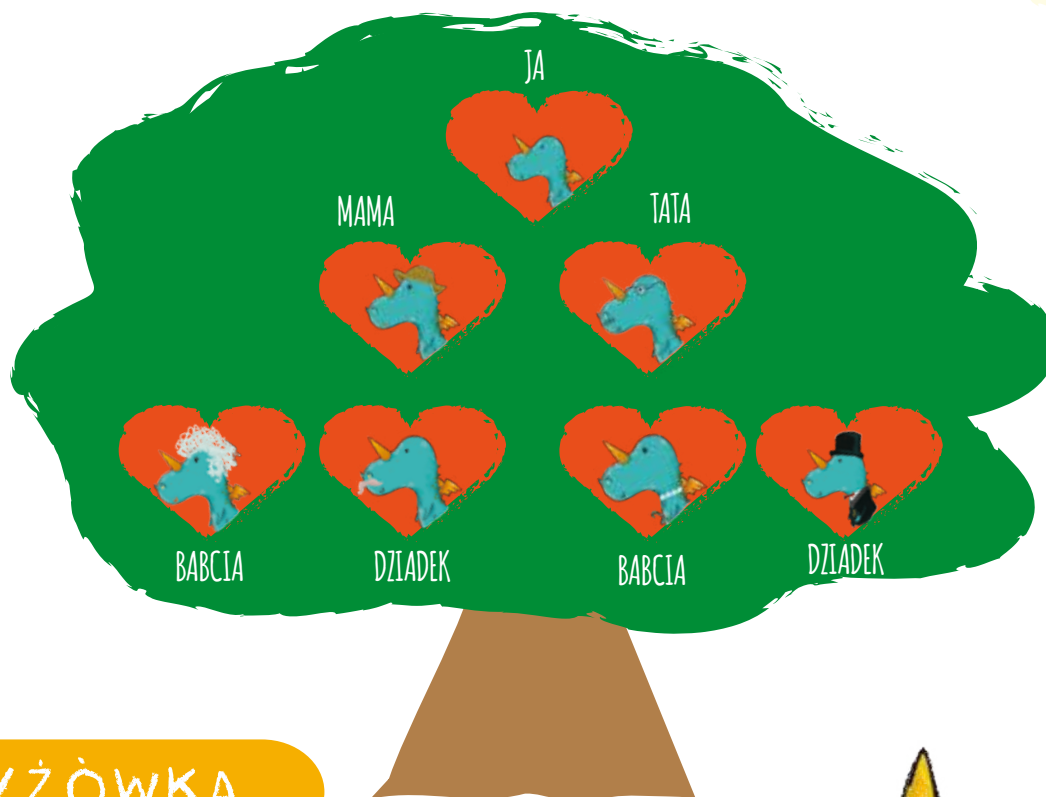

Biblioteka
Kraków

DRZEWO GENEALOGICZNE

To zadanie będzie wymagało czasu, ale poznanie swoich przodków jest tego warte. Poproście rodziców i dziadków o pomoc w stworzeniu drzewa genealogicznego waszej rodziny. Przykładem niech będzie moja tablica potomków.

KRZYŻÓWKA

Poproście rodziców lub dziadków o pomoc i rozwiążcie krzyżówkę pełną emocji.

1. RÓWNOWAGA PSYCHICZNA, CISZA.
2. TOWARZYSZY NAM, GDY JESTEŚMY PRZYGNĘBIENI.
3. UFNOŚĆ, ŻE COŚ SIĘ SPEŁNI.
4. GDY CHCEMY JĄ WYRAZIĆ, RYSUJEMY SERCE.
5. UCZUCIE DUŻEGO ZADOWOLENIA.
6. OGARNIA NAS, GDY JESTEŚMY W NIEBEZPIECZEŃSTWIE.

JUŻ WIEM!

Wicie, że żyjemy coraz dłużej? W naszym mieście mieszka sporo osób, które skończyły 100 lat! Wraz ze Smokiem Wawelskim postanowiliśmy poznać tajemnicę ich długowieczności i jak się okazało, wiele z nich zmieniło swój tryb życia – zaczęły zdrowo się odżywiać i uprawiać sporty. Ale to, co dla nich jest bardzo ważne, to relacje z rodziną, z dziećmi, a przede wszystkim z wnukami. Niezwykle trudno jest znaleźć płaszczyznę porozumienia między kompletnie różnymi pokoleniami, ale da się to zrobić! Dziadkowie mają dużo czasu dla wnuków, poświęcają im swoją uwagę, otaczają troską. To im najmłodszy mogą zaufać. Z kolei dzieci wnoszą w życie seniorów radość, otwartość, szczerłość i pokazują świat, który często dla starszego pokolenia może być niezrozumiały. Dbajmy o tę bezwarunkową relację i bądźmy jak najbliżej z naszymi bliskimi.

Opracowanie: Anna Machacz
Projekt graficzny i ilustracje: Elżbieta Dias Wituła

Miejsca przyjazne rodzinom z dziećmi 2023

Marzena Paszkot

24 października podczas uroczystej gali nagrodzono 51 laureatów piątej edycji plebiscytu Miejsce Przyjazne Rodzinom z Dziećmi. Sześciu spośród nich otrzymało z rąk zastępcy prezydenta Krakowa Andrzeja Kuliga okolicznościową statuetkę Miejsce Wyjątkowo Przyjazne Rodzinom z Dziećmi. Wszystkie stanowią wzór dobrych praktyk i podejmowania działań wspierających krakowskie rodziny.

Plebiscyt realizowany jest w ramach kampanii „Kraków stawia na rodzinę”, pod honorowym patronatem Prezydenta Miasta Krakowa. Jego celem jest rekomendacja miejsc, z których rodziny z dziećmi korzystają regularnie (takich jak sklepy, instytucje kultury, placówki rekreacji, sportu i rozrywki), a ich oferta oraz przyjazne wnętrza są dodatkowo dostosowane do potrzeb rodzin z dziećmi. Podczas weryfikacji pod uwagę brane były udogodnienia (np. kąciek do zabawy, krzesółka dla dzieci, przewijaki), dostępność architektoniczna w zakresie swobodnego wjazdu wózkami dziecięcymi, a także oferta dostosowana do potrzeb rodzin z dziećmi (np. specjalne menu dla dzieci lub opieka animatora zabaw dla dzieci w trakcie zajęć dla rodziców).

W 2023 r. dla laureatów przygotowano wyróżnienie w postaci okolicznościowej statuetki Miejsce Wyjątkowo Przyjazne Rodzinom z Dziećmi. Jest to nagroda za otrzymanie certyfikatu po raz trzeci. Otrzymali ją:

1. Restauracja Rodzinna „Manufaktura Pieroga”
2. Gospoda na Piastowskiej
3. Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema
4. Lemon Fitness
5. Centrum Nauki i Zmysłów WOMAI
6. Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

W 2023 r. Certyfikaty Prezydenta Miasta Krakowa otrzymali ponadto:

- w kategorii „Hotele, gastronomia i rozrywka”: bistro Praska, Talerz Polish Restaurant, Muzeum Elektroniki, restauracja Pół na Pół, restauracja Oranżeria, restauracja Sphinx Bonarka City Center, Fajna Kawiarnia, restauracja Koma, restauracja Grande Appetito, kawiarnia Dziórawy Kocioł, hotel Galaxy Kraków, restauracja

- w kategorii „Firmy produkcyjne, obiekty handlowo-usługowe i mieszkalne”: Drogeria DM – filia na os. Na Lotniku 3 w Krakowie, Centrum Handlowe Nowe Czyżyny, Galeria Kazimierz, Centrum Serenada, Galeria Bronowice, IKEA sklep w Krakowie;
- w kategorii „Kultura, sport i rekreacja”: Krakowski Klub Kajakowy, MuFo Rakowicka, Centrum Rekreacji i Wypoczynku „Przylasek Rusiecki”, Galeria Sztuki Polskiej XIX wieku w Sukiennicach, Muzeum Narodowe w Krakowie, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha, Żywe Muzeum Obwarzanka, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, Muzeum Inżynierii i Techniki w Krakowie, Żydowskie Muzeum Galicja, Centrum Sportowe Cascada, Centrum Jana Pawła II „Nie lękajcie się”, Kino Pod Baranami, Streetpark – Cracow Indoor Skatepark, Pałac Krzysztofora, TAURON Arena Kraków;
- w kategorii „Urzędy i edukacja”: Centrum Edukacji Ekologicznej „Symbioza”, Ogród Zoologiczny w Krakowie, Areszt Śledczy w Krakowie, Centrum Edukacji Przyrodniczej Uniwersytetu Jagiellońskiego;
- w kategorii „Zdrowie”: FizjoHuta – Nowoczesna Fizjoterapia, Krakowska Jaskinia Solna, Centrum Osteopatii, Rehabilitacji i Masażu Be Active, UniCardia & UniMedica & UniEstetica Małopolskie Kliniki Specjalistyczne.

Wydarzenie uświetnił minikoncert uczniów Szkoły Muzycznej I i II stopnia im. B. Rutkowskiego w Krakowie oraz występ 15-letniej wokalistki Kornelii Czerwiec. Dodatkową atrakcją było zwiedzanie wystawy „Edward Steichen (1879–1973). Wybrane fotografie z kolekcji MNAHA w Luksemburgu”.

Pełna lista adresowa miejsc dostępna jest na stronie: kk.krakow.pl.

Kalendarium Prezydenta Miasta Krakowa

24 października

- Wizyta ambasadora Iranu w Polsce Hosseina Gharibiego
- Wizyta ambasadora Francji w Polsce Étienne'a de Poncins oraz konsula generalnego Francji w Krakowie Cédrica Peltiera ▶

25 października

- Konferencja prasowa poświęcona zrealizowanym działaniom i nowym pomysłom mającym na celu zagospodarowanie Wesołej, ul. Kopernika

26 października

- Forum Turystyki, podczas którego odznaczenie Kreator Krakowskiej Turystyki otrzymał dyrektor Muzeum Krakowa Michał Niezabitowski, Muzeum Krakowa, Rynek Główny ▶
- Otwarcie 26. Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie oraz udział w prezentacji „Encyklopedii Krakowa”, Międzynarodowe Centrum Targowo-Kongresowe Expo Kraków, ul. Galicyjska
- Wizyta ambasador Słowacji w Polsce Andrei Elschekovej-Matisovej

27 października

- Posiedzenie Zarządu Związku Miast Polskich, budynek Stadionu Zimowego w ArcelorMittal Park w Sosnowcu

28 października

- „Krakowska Gala Jazzu: UrbSymphony Michał Urbaniak wraz z Sinfonietą Cracovia” w ramach festiwalu Krakowskie Zaduszki Jazzowe, podczas której nagroda Złoty Helikon (za całokształt pracy twórczej na rzecz muzyki jazzowej) została pośmiertnie przyznana prof. Janowi Pilchowi, Teatr im. J. Słowackiego, pl. św. Ducha

30 października

- 105. rocznica wyzwolenia Krakowa spod władzy zaborczej – uroczystość przy obelisku upamiętniającym odzyskanie niepodległości oraz ślubowanie Straży Miejskiej Miasta Krakowa, pl. Niepodległości

Kraków zabiega o nowych podatników

Małgorzata Tabaszewska

Liczba mieszkańców, którzy rozliczyli podatek dochodowy w krakowskim urzędzie skarbowym, wzrosła o ponad 10,5 tys. – wynika z danych podsumowujących efekty tegorocznej kampanii „Płać podatki w Krakowie”.

Akcja uświadamia, że właśnie m.in. dzięki środkom pochodzącym z udziału w podatku PIT Kraków może rozwijać się w wielu obszarach mających wpływ na komfort życia mieszkańców – o czym świadczą nowe szkoły, parki, drogi, baseny, domy kultury czy projekty społeczne i kulturalne.

Od połowy lutego do końca kwietnia, czyli w czasie, gdy podatnicy rozliczają się z fiskusem, Kraków przypomina mieszkańcom, że to od nich zależy, czy część podatku PIT trafi do budżetu miasta, w którym żyją, uczą się, pracują, spędzają czas wolny i z którego zasobów korzystają na co dzień. Aby tak było, wystarczy w rocznym zeznaniu podatkowym wpisać adres faktycznego zamieszkania. W tym roku zachęcano do tego hasło: „Tu żyję, tu pracuję moje pieniądze”. Przekaz ten, adresowany do osób, które w ostatnim czasie sprowadziły się do stolicy Małopolski, i do tych mieszkańców Krakowa, którzy z podatku wciąż rozliczają się w innych miejscowościach, obecny był zarówno w przestrzeni miejskiej, jak i w sieci

oraz w eterze. Jak działania te wpłynęły na rozwój bazy podatkowej miasta?

Informacje zebrane przez Izbę Administracji Skarbowej w Krakowie, Wydział Spraw Administracyjnych UMK oraz Centrum Obsługi Informatycznej UMK wskazują, że Kraków zyskał w 2023 r. ponad 10,5 tys. nowych podatników brutto (czyli z uwzględnieniem zgonów i osób nieprzypisanych do dzielnicy). I choć wynik ten jest, pod względem dynamiki wzrostu, mniej spektakularny niż w latach poprzednich (w 2022 r. przybyło 33,5 tys. podatników), to wciąż zapewnia spore dodatkowe wpływy do budżetu miasta. Aktualnie każdy podatek, który rozlicza się na terenie Krakowa, wnosi do miejskiej kasy prawie 3 tys. zł. A to oznacza, że nowi podatnicy zasilą miejski budżet kwotą około 31,6 mln zł. Dla przykładu jest to suma potrzebna do uruchomienia dwóch przedszkoli (takich jak to działające od września na os. Piastów w Nowej Hucie) czy wybudowania dwóch hal sportowych (takich jak ta, którą ostatnio zyskało IX LO).

Fot. archiwum CEE Symbioza

Twoja podróż Guliwera zaczyna się w Lesie Wolskim

Dawid Masto*

Ani autor tego tekstu, ani osoba, która będzie go czytać, nie zdają sobie w pełni sprawy z tego, że jesień jest podstępna wiedźmą. Mami nas, oszałamia kolorami, składa liczne obietnice ciepłymi promieniami słońca, złoci świat, a w swoich sztuczkach jest tak przekonująca, że wierzy się jej w zasadzie bezgranicznie. Aż tu nagle pewnego dnia budzisz się, wyglądasz przez okno, przecierasz oczy i myślisz, że to chyba jakiś żart.

Mocno zaciskasz powieki, po chwili ponownie otwierasz oczy i w dalszym ciągu widzisz szarość. Złoty świat okazał się pozłacanym, i to tylko na krótką chwilę, która – cytując klasyka – „przemięła z wiatrem”. Jesień znowu to zrobiła, zarówno mnie, jak i tobie, raz jeszcze daliśmy się nabrać. Odarta nas z okruczeń tego cudnego, baśniowego świata i zostawiła bez słowa. Cóż za zmyślne oszustwo! Pojawia się myśl: „Poczekaj ty, za rok będzie inaczej”, chociaż doskonale wiem, że będzie dokładnie tak samo i że w przyszłym roku jesień znowu mnie uwiedzie...

Liliput wśród drzew

A skoro już nam się to przydarzyło i nic z tym nie możemy zrobić, to musimy, drogi czytelniku i droga czytelniczko, jakoś się z tym zmierzyć. Zabieram cię zatem do lasu, bo tam, w tej szarudze, czeka na nas coś wyjątkowego. Już pierwsze kroki na leśnej ścieżce odganiają rozczarowanie (przynajmniej moje) spowodowane odejściem pięknej, kolorowej jesieni. Uczucie, które mi teraz towarzyszy, najłatwiej opisać słowami „nieswój” lub „jakoś inaczej”. Musicie wiedzieć, że nie jestem zbyt rosnącym człowiekiem. Gdybym żył w lesie, biolodzy mieliby spory problem z tym, czy zakwalifikować mnie do runa leśnego, czy też, uwzględniając, gdzie sięga sam czubek mojej głowy, pozwoliliby mi dostać się do podszytu. Niezależnie jednak od tego, aktualnie czuję się jak liliput. Skąd się wzięły te ogromne drzewa? Pnie grube jak antyczne kolumny zdają się sięgać aż pod samo niebo! Co to za olbrzymy? Nie, to niemożliwe, nie wyglądały tak przecież przez cały rok. To jakiś żart. Chyba że to jednak ja się tak skurczyłem. W głowie zaczyna mi się kotłować i płatać tyle myśli, a to tylko zniknęły liście, odstawiając prawdziwe

rozmiary drzew. Tak łatwo o tym zapomnieć, gdy ich korony są całe zielone lub kolorowe, a gałęzie znikają gdzieś w gęszczu nad naszymi głowami.

Leśna katedra

Las wygląda teraz majestatycznie. Dorównuje największym gotyckim katedrom, pnącym się nad głowami pielgrzymów na niebotyczną wysokość. Zamiast układanych przez budowniczych kamieni matka natura powyciągała w górę matowoszare bukowe pnie. Uważniejsze oko dostrzeże także i fundament lasu. W dość nieoczekiwanych miejscach ukazują się nam wapienne wychodnie skalne. Przez większą część roku są spowite gęstymi zaroślami, a teraz w końcu wychynęły na świat, by ich białe ciała mogły wreszcie poczuć promienie słońca. Wiatr już nie szeleści liśćmi, tylko niemo wciska się pomiędzy gałęzie i konary. Jedynie od czasu do czasu skręcony pień skrzypnie niczym drzwi starej szafy. Cisza zdominowała przestrzeń i nadała zwykłej przechadzce po lesie atmosferę sacrum. Każdy krok stawiany na leśnej ścieżce rezonuje jak na marmurowej posadzce. Nastął czas, w którym liczą się subtelne detale zagubione w świecie porostów i mchów, sztukaterie na korze drzew i krzewów. Nie ma już śladu po konwencjonalnej jesiennej spektakularności.

Jestem przekonany, że ów kontrast – spokój i szarość, które tak gwałtownie następują po oszałamiającej feerii barw – jest nam bardzo potrzebny. Przyroda podpowiada nam w ten sposób, abyśmy w lesie poszukali nie kolejnego zachwyty, ale siebie samych. Ja jednak dalej jestem skłonny twierdzić, że jesień wiedźmą jest i już...

* edukator przyrodniczy w Centrum Edukacji Ekologicznej „Symbioza”

Nina Gabryś-Janowska

pełnomocniczka prezydenta Krakowa ds. polityki równościowej

Dobre miasta przyszłości tylko w atmosferze szacunku i empatii

O nagrodzie w konkursie „Równowaga” oraz o polityce równościowej prowadzonej przez Urząd Miasta Krakowa opowiada w rozmowie z Ryszardem Koziakiem Nina Gabryś-Janowska.

Gratulacje! Odebrała Pani w imieniu Urzędu Miasta Krakowa ważną nagrodę!

Nina Gabryś-Janowska: Na Europejskim Forum Nowych Idei w Sopocie Urząd Miasta Krakowa otrzymał nagrodę specjalną dla administracji publicznej i samorządowej w konkursie „Równowaga” dla prokobietych pracodawców. Celem tego konkursu jest wyróżnienie pracodawców, którzy angażują się w wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn w miejscu pracy. Organizatorami konkursu są Konfederacja Lewiatan, Stowarzyszenie Kongres Kobiet, Fundacja Share the Care i Kulczyk Foundation. Jury konkursu oceniało obszary takie jak: polityka równości, rozwój i edukacja, równowaga pracodawcom, luka płacowa i działania na rzecz zdrowia. Ja osobiście cieszę się nie tylko z faktu nagrodzenia działań, które podejmujemy w Urzędzie Miasta Krakowa, ale w ogóle z zauważenia roli instytucji samorządowych. A są one przecież ważnymi pracodawcami, zatrudniającymi wiele osób, powinny też być wzorem dla innych.

Za co jury doceniło Kraków?

NG-J: Za stworzenie i wdrażanie pierwszego w Polsce na poziomie samorządu Planu Równości Płci. W ostatnich dwóch latach wspólnie z pracownikami i pracowniczkami przygotowaliśmy strategię równościową, dzięki której możemy tworzyć skuteczne narzędzia przeciwdziałania dyskryminacji, monitorujemy lukę płacową, upowszechniamy idee work & life balance, język inkluzywny i pracę zdalną na tyle, na ile jest to możliwe. Bardzo mocno angażujemy się też w działania na rzecz wzmocnienia idei partnerskiego rodzicielstwa – do rąk pracowników trafił niedawno poradnik o prawach ojców z myślą o wspieraniu ich w korzystaniu z urlopów tacierzyńskich, które ostatnimi czasy w obliczu zmian w prawie pracy zostały znacząco wydłużone...

...co pozwala mamom na wcześniejszy powrót do pracy.

NG-J: Oczywiście, partnerskie rodzicielstwo i równy podział obowiązków domowych i opiekuńczych przekłada się zdecydowanie na większą równość na rynku pracy i pozwala na zmniejszanie różnic w zarobkach kobiet i mężczyzn. Samorząd jest pracodawcą i jest naszym ważnym obowiązkiem gwarantować równe traktowanie zawsze i wszędzie. Dlatego nie tylko budujemy świadomość

wśród osób zatrudnionych, ale też monitorujemy sytuację i proponujemy konkretne rozwiązania. W Urzędzie Miasta Krakowa przyjęte zostały kilka miesięcy temu nowe, ulepszone procedury antydyskryminacyjne i antymobbingowe, uruchomiliśmy także wsparcie psychologiczne dla osób doświadczających kryzysu. Prowadzimy też konsekwentnie działania na rzecz budowania świadomości tego, jak potrzebna jest regularna profilaktyka zdrowotna.

Rzeczywiście, naprawdę dużo tych działań. Co w dalszym ciągu pozostaje wyzwaniem?

NG-J: Teraz kładziemy duży nacisk na szkolenia. Chcielibyśmy doprowadzić do tego, że w cyklu pięcioletnim będziemy szkolili wszystkich pracowników i pracowniczki z prze-

ciwdziałania dyskryminacji. Już w tym roku przeprowadzane są szkolenia dla 600 osób. Zarządzanie różnorodnością i dbanie o dobrostan pracowników i pracowniczek administracji pozwala budować w mieście rozwiązania w atmosferze szacunku i empatii, dzięki czemu stają się one po prostu lepsze. Bardzo się cieszę, że zaangażowanie Krakowa zostało docenione i otrzymaliśmy nagrodę „Równowaga”, przed nami dużo pracy, ale jesteśmy przekonani, że działania na rzecz równości to nasz priorytet, i będziemy działać dalej.

Na Europejskim Forum Nowych Idei w Sopocie Urząd Miasta Krakowa otrzymał nagrodę specjalną dla administracji publicznej i samorządowej w konkursie „Równowaga” dla prokobietych pracodawców. Celem tego konkursu jest wyróżnienie pracodawców, którzy angażują się w wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn w miejscu pracy.

---

15 lat Zarządu Infrastruktury Sportowej w Krakowie

Michał Sobolewski

Od 15 lat Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie odpowiada za budowę i modernizację infrastruktury sportowo-rekreacyjnej miasta oraz utrzymanie na jak najwyższym poziomie istniejącej bazy, popularyzację sportu i aktywnego spędzania wolnego czasu wśród krakowian, a także za organizację i współorganizację wielkich wydarzeń sportowych. Działalność jednostki podsumowano podczas gali 15-lecia ZIS, która 18 października odbyła się na Stadionie Miejskim im. Henryka Reymana.

Budując w imieniu Gminy Miejskiej Kraków infrastrukturę sportową, ZIS realizuje cel, jakim jest zapewnienie mieszkańcom nowoczesnej i bezpiecznej bazy do rozwijania sportowych pasji. Przemiana ta jest wyraźnie widoczna we wszystkich dzielnicach miasta. Efekty działań jednostki przeprowadzonych do końca tego roku (kilka obiektów sportowych jest w fazie prac wykończeniowych i odbiorów) to ponad 200 kompleksów sportowych, 12 krytych pływalni, 15 hal sportowych. To także infrastruktura specjalistyczna, siłownie plenerowe itp.

Jednostka nie tylko buduje, ale też dba o utrzymanie swoich obiektów. Łączna wartość środków przeznaczonych na realizację inwestycji w latach 2009–2023 wynosi 978 751 432,88 zł, a środków na remonty infrastruktury sportowej – 23 399 269,96 zł.

Miasto sportowych emocji

Na przestrzeni półtorej dekady w Krakowie zagościły imprezy rangi mistrzostw świata i Europy w siatkówce, piłce ręcznej, kajakarstwie slalomowym, sportach motorowych, a w kalendarz organizowanych w mieście wydarzeń na stałe wpisały się m.in. Tour de Pologne, Memoriał Wagnera czy Cavaliada. W ciągu ostatnich kilkunastu lat sportową wizytówką miasta stały się organizowane przez ZIS imprezy biegu: Cracovia Maraton, Cracovia Półmaraton Królewski i Bieg Trzech Kopców.

Trenuj w Krakowie

W ramach projektu Zarządu Infrastruktury Sportowej w Krakowie „Trenuj w Krakowie!” mieszkańcy mogą skorzystać z bogatej oferty bezpłatnych treningów. Są wśród nich treningi biegowe „Biegaj w Krakowie!” i nordic walking „Chodźże z nami!” dla dorosłych oraz cykl „Dzieciaki na start!”, w ramach którego organizowane są zróżnicowane zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży.

W treningach udział brać może każdy, bez względu na stopień zaawansowania. Prowadzą je wykwalifikowani szkoleniowcy, m.in. olimpijczki, medalista mistrzostw świata i Europy w chodzie sportowym Grzegorz Sudół czy mistrz świata w nordic walkingu Jakub Deląg.

Upowszechnianie sportu

Miejskie programy sportowe realizowane przez ZIS oferują nieodpłatne, ogólnodostępne zajęcia, które integrują krakowian i zachęcają do spróbowania sił w rozmaitych dyscyplinach.

Program stypendiów Miasta Krakowa dla zawodników klubowych, stworzony, by promować rozwój sportowych talentów, Gmina Miejska Kraków prowadzi od 2002 r. – od 2022 za pośrednictwem Zarządu Infrastruktury Sportowej w Krakowie. Na finansowe wsparcie mogą liczyć sportowcy osiągający wysokie wyniki we wspólnym międzynarodowym lub krajowym.

15 lat minęło...

Gala 15-lecia ZIS była także okazją do wyróżnienia zasłużonych pracowników jednostki. Odznaki Honoris Gratia, wręczone przez zastępców prezydenta Krakowa: Annę Korfel-Jasińską i Andrzeja Kuligę, otrzymali: Elżbieta Jagiella, Barbara Mikołajczyk, Paweł Popławski oraz Agnieszka Szczechowicz-Pierko.

W dowód uznania dokonań z 15-letniego okresu działalności Zarząd Infrastruktury Sportowej w Krakowie i dyrektor jednostki Krzysztof Kowal uhonorowani zostali medalem Polonia Minor – przyznanym przez Marszałka Województwa Małopolskiego, oraz Złotą Odznaką Związku Piłki Ręcznej w Polsce.

Zachęcamy do odwiedzenia zakładki „15 lat ZIS” na stronie: zis.krakow.pl.

Gwiazda Północy i Sinfonietta Cracovia

Krzysztof Siwoń

Anu Tali zobaczymy podczas listopadowego koncertu w cyklu „Gwiazdy z Sinfoniettą”. Orkiestra zaprosiła do wspólnego występu estońską dyrygentkę o wyrazistym spojrzeniu na muzyczną klasykę. 29 listopada o godzinie 19.30 w Filharmonii Krakowskiej zabrzmiały utwory kompozytorów z północy Europy: Arvo Pärta, Erkki-Svena Tüüra, a także kompozycje współczesnych i dawnych klasyków: Pendereckiego oraz Mozarta.

„Herald Tribune” pisała o niej: „energetyczna, błyskotliwa i charyzmatyczna”. Anu Tali to artystka, która znakomicie wpisuje się w cykl koncertów Sinfonietty Cracovii przybliżający krakowskiej publiczności wschodzące gwiazdy europejskiej sceny muzyki klasycznej. Estońska dyrygentka wnosi na tę scenę coś wyjątkowego: świeże spojrzenie i intrygujące wybory repertuarowe. Będzie to jej pierwsza koncertowa wizyta w Krakowie. Artystka ma za sobą znakomicie przyjęte realizacje operowe, szefowanie Sarasota Orchestra na Florydzie oraz występy m.in. z New Japan and Tokyo Philharmonic Orchestras, Orchestre National de France, Mozarteumorchester Salzburg czy Deutsches Symphonie-Orchester Berlin.

Skrzypce Stephena Waartsa

U boku Anu Tali wystąpi Stephen Waarts, skrzypek zbierający świetne recenzje od krytyków na całym świecie, przede wszystkim za swoją pasję, lecz także za sprawność wykonawczą. Waarts będzie miał okazję dowieść jej w „V koncercie skrzypcowym” Wolfganga Amadeusza Mozarta. Z kolei w legendarnym „Fratres” Arvo Pärta solista stworzy wraz z wyrazistym brzmieniem smyczków Sinfonietty Cracovii minimalistyczną przestrzeń medytacji. Podobnych – wyciszających i głębokich – emocji

publiczność może spodziewać się także w „Pasji” Erkki-Svena Tüüra.

Wspomnienie mistrza Pendereckiego

Listopad jest miesiącem 90. rocznicy urodzin Krzysztofa Pendereckiego, mentora muzyków Sinfonietty Cracovii, z którym orkiestra miała okazję koncertować, a dziś pielęgnuje jego dziedzictwo i dzieli się inspiracjami płynącymi z muzyki Maestra. Także dlatego podczas koncertu usłyszymy „Sinfoniettę nr 3” Krzysztofa Pendereckiego, utwór, który śmiało można zaliczyć do „muzycznych wizytówek” krakowskiego zespołu.

Między innymi ten właśnie utwór znajdzie się w programie trasy koncertowej „Penderecki 90.”, realizowanej ze wsparciem Instytutu Adama Mickiewicza, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Miasta Kraków. W czterech koncertach muzyki Krzysztofa Pendereckiego (które odbędą się pomiędzy 12 a 16 listopada w Hiszpanii i Portugalii) Sinfonietta Cracovia pod batutą Katarzyny Tomali-Jedynak będzie miała zaszczyt zaprezentować się jako ambasadorka polskiej kultury, ale i dziedzictwa muzycznego Krakowa.

Konkurs

Dla czytelników KRAKOWA.PL Sinfonietta Cracovia przygotowała cztery podwójne zaproszenia na koncert Anu Tali (29 listopada, godz. 19.30). Aby je zdobyć, należy na adres: rezerwacja@sinfonietta.pl przesłać prawidłową odpowiedź na pytanie: Kiedy odbędzie się ostatni w tym roku koncert Sinfonietty Cracovii w sali koncertowej Filharmonii Krakowskiej? Prosimy o dołączenie informacji: „Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych na potrzeby konkursu”.

O wynikach decyduje kolejność nadania poprawnych odpowiedzi. 📧

Anu Tali © Kaupo Kikkas

Kraków Miastem Literatury UNESCO – już 10 lat!

Agata Mierzyńska

21 października minęło dokładnie 10 lat od otrzymania przez Kraków tytułu Miasta Literatury UNESCO. Decyzja UNESCO nie tylko była nagrodą, wyrazem docenienia krakowskiego dziedzictwa kulturowego, ale też niósła ze sobą zobowiązanie do tworzenia programów promujących czytelnictwo i realizacji zadań wspierających rozwój potencjału literackiego Krakowa.

To kolejne prestiżowe wyróżnienie, jakim na arenie międzynarodowej Kraków został uhonorowany w ostatnich latach, ale jedno z niewielu, które stało się impulsem do wielkiego wysiłku lokalnych środowisk i – w jego efekcie – do rozkwitu krakowskiego świata literackiego.

Wspierać i integrować

Od chwili przyznania tytułu zespół koordynujący projekt Kraków Miasto Literatury UNESCO w Krakowskim Biurze Festiwalowym konsekwentnie realizuje miejski program, którego celem jest integracja i wzmocnienie podmiotów oraz instytucji związanych z literaturą: miejskich centrów kultury, wydawnictw, księgarni, bibliotek i twórców. Program obejmuje także działania na rzecz rozwoju talentów literackich, organizację festiwalu: w tym sławnych festiwalu Conrada i Miłosza, wsparcie kameralnych księgarni (Księgarnie Odporne), programy rezydencjalne dla twórców z innych miast, a także dla Międzynarodowej Sieci Miast Schronienia ICORN, przyznawanie Nagród Krakowa Miasta Literatury UNESCO,

organizację plebiscytów, kiermasze i wiele inicjatyw dla dzieci oraz młodzieży, a nawet szkolenia dla nauczycieli. Nie sposób wymienić tutaj wszystkich projektów, dlatego warto zajrzeć na stronę: miastoliteratury.pl.

Propozycje dla mieszkańców

Warto tym bardziej, że często w natłoku informacji o wydarzeniach kulturalnych, nie zauważamy prawdziwych perełek – spotkań autorskich, spacerów literackich czy zaproszeń do szkoły pisania. Możliwość jest tak wiele, że każdy znajdzie dla siebie coś, co pozwoli mu poprzez literaturę otworzyć swoje okno na świat. W przestrzeni miejskiej rozmieszczone są nazwiska pisarek i pisarzy oraz bohaterów dziecięcych lektur. To także inicjatywa koordynowana przez zespół KMLU. Kody Miasta, bo o nich tu mowa, przypominają postaci związane z Krakowem. Obok nazwisk na tabliczkach znajduje się kod QR: po jego zeskanowaniu dostępne stają się audiowizualne materiały związane z daną osobą. Na stronie internetowej programu znajduje się interaktywna mapa, dzięki której

można odnaleźć wszystkie ławki z tabliczkami i najważniejsze literackie adresy Krakowa, a potem zaplanować własną wycieczkę. To dla miłośników urządzeń mobilnych. Ale że nie wszyscy nimi jesteśmy, to Pałac Potockich przy Rynku Głównym 20 – serce literackiego Krakowa – też zaprasza w swoje progi. To tutaj znajduje się siedziba zespołu organizującego literackie wydarzenia w Krakowie i tutaj można uzyskać o nich wszelkie informacje, to także miejsce spotkań z literaturą.

Miasto tętniące literaturą

Projekt Kraków Miasto Literatury UNESCO – dziś jubileuszowo podsumowujemy – nie jest i nie zostanie zakończony, bo składa się na niego nie tylko zestaw wydarzeń koordynowanych przez KBF, ale także aktywność i kreatywność literacka społeczności Krakowa. Mijająca dekada to w dużej mierze okres intensywnej pracy wielu podmiotów zaangażowanych w to, by Kraków na co dzień tętnił literaturą. – Taki Kraków – pełen dobrych partnerstw na rzecz literatury i pełen świadomych, ciekawych świat czytelników – jest miastem, z którego jestem dumny – mówi prezydent Krakowa Jacek Majchrowski. Marzenie, które wciąż czeka na spełnienie, to budowa interdyscyplinarnego Centrum Literatury i Języka Planeta Lem. I jeszcze liczniejsze grono czytelników Biblioteki Kraków.

Na początku listopada na krakowskich Plantach gościła wystawa „10 lat Krakowa Miasta Literatury UNESCO” – można było na niej zobaczyć portrety ludzi, którzy tworzą KMLU: czytelników, wydawców, redaktorki, pisarzy, dziennikarzy, tłumaczki, księgarń, bibliotekarzy i aktywistów literackich, czyli tych, którzy „razem piszą” Kraków, jego historię, teraźniejszość i przyszłość.

fot. Paweł Krawczyk / UMK

foto: Jan Graczyński

Ryszard Kozik
z urodzenia i zamieszkania nowohucianin,
były dziennikarz „Gazety Wyborczej”,
pracownik Muzeum Krakowa

Widziane z Krzysztoforów

Książki są także do „smakowania”

Jest! Ukazało się nareszcie drugie, dwutomowe, poszerzone i zaktualizowane wydanie „Encyklopedii Krakowa”, sygnowane przez Bibliotekę Kraków i Muzeum Krakowa. Zapowiadałem je, więc powtarzał się nie będę – odsyłam do księgarń (stacjonarnej i wirtualnej) Muzeum Krakowa. Fakt ten stał się jednak dla mnie pretekstem do refleksji innego rodzaju. Otóż należę do tych, którzy bardzo niechętnie żegnają się z książkami drukowanymi.

Po co wydawać coś tak dużego i niezbyt poręcznego, jeśli dziś wszystko można znaleźć w sieci? – to pytanie, które z pewnością padnie w niejednym komentarzu, poparte dodatkowo argumentami ekologicznymi. I ja taką argumentację byłbym skłonny przyjąć, gdyby moje mieszkanie nie było wypełnione książkami, które napływają do niego kolejnymi falami, wymuszając co jakiś czas mniej lub bardziej bolesne rozstania.

Oczywiście mam czytnik, który pod wieloma względami jest wygodniejszy – mniejszy, lżejszy, z regulowaną intensywnością światła i regulowanym rozmiarem czcionki, no i można na niego wgrać całą bibliotekę. A jednak nadal sięgam po niego tylko w przypadku wyjątkowo wielkich tomów, z którymi niewygodnie byłoby uprawiać lekturę tramwajową (w drodze do i z pracy, w dalszych podróżach), albo książek, których wersji papierowych nie mam.

Dlaczego?

Najprościej byłoby odpowiedzieć, że po prostu lubię poczuć książkę w ręce, czasem ją lekko rozgiąć, a gdy mi się szczególnie spodoba, to także pogłaskać po okładce (z premedytacją nie wspominać o zapachu, bo... niewiele czuję – to skutek licznych punkcji zatok, które przeszedłem w dzieciństwie). Również spojrzenie na zastawione książkami regały sprawia mi zdecydowanie większą przyjemność niż przeglądanie listy książek na czytniku.

No i ta podświadoma obawa, że wszystko, co na czytniku, może nagle zniknąć, wystarczy, że nie zdołam go w porę doładować lub nastąpi jakaś bardziej fundamentalna awaria.

Sama idea zamiany książki papierowej na elektroniczną okazuje się mieć blisko 100 lat. Niejaki Bob Brown po obejrzeniu pierwszego filmu z dźwiękiem w swym manifeście z 1930 r. miał napisać, że filmy poprzez uwzględnienie w nich dźwięku wyprzedziły książki, dlatego wydawcy powinni znaleźć nowe środki przekazu. Udało mu się też przewidzieć miniaturyzację i przenośną formę czytników – pisał, że maszyna, która zastąpiłaby książki, „pozwalałaby czytelnikowi zmieniać wielkość czcionki, unikać zacięć papierem oraz ratować drzewa”.

Hal Bregg, bohater „Powrotu z gwiazd” (z 1961 r.), jednej z moich ulubionych powieści Stanisława Lema, po 10 latach spędzonych w kosmosie wrócił na Ziemię, na której upłynęło tymczasem 127 lat, i uczył się m.in. korzystania z czytnika książek zapisanych w kryształach. A pierwszy prototyp czytnika powstał w 1971 r. Trochę więc w sumie dziwi, że na pierwszy utwór typowo literacki wydany w formie elektronicznej – „Alicję w Krainie Czarów” – musieliśmy czekać do roku 1991.

Mieliśmy więc sporo czasu na oswojenie się z nadciągającą zmianą, a jednak niektórzy, jak ja, wciąż zachowują do niej spory dystans. Szczególnie bliska wydaje mi się tu postawa zmarłego w 2013 r. prof. Henryka Markiewicza, legendy krakowskiej polonistyki, który zapytany – po sprzedaży swej gromadzonej przez kilkadziesiąt lat biblioteki Książnicy Pomorskiej – o to, na co przeznaczy otrzymane pieniądze, odparł: „na książki”.

całkowicie do roku 1991.

Bo choć książki są przede wszystkim do czytania, to jednak także do „smakowania” – dotykania, wąchania, rozginania, a czasem też do pogłaskania. Nie odbierajcie nam ich więc tak do końca!

Wybory do rad dzielnic już w grudniu

Paweł Waluś

Ledwo opadł kurz po wyborach do Sejmu i Senatu, a już zbliżają się kolejne decyzje. Również w tym wypadku warto wziąć sprawy w swoje ręce i 10 grudnia zdecydować, kto będzie nas reprezentował na szczeblu lokalnym.

Czasem trudno jest nam znaleźć czas lub motywację, aby poszukiwać rozwiązań lokalnych problemów w Urzędzie Miasta albo którejś z miejskich spółek. Możemy nawet nie wiedzieć, do kogo konkretnie się zwrócić w danej sprawie. Właśnie w takich kwestiach wyręczą nas radni dzielnicowi. – Taka osoba może być jednym z łączników pomiędzy mieszkańcami a urzędem miasta, radą miasta, jednostkami miejskimi, instytucjami edukacji lub kultury, spółdzielniami mieszkaniowymi i organizacjami pozarządowymi. Współpraca z różnymi podmiotami działającymi na terenie dzielnicy to jedno z podstawowych zadań rady dziel-

nicy – tłumaczy nam Mateusz Drożdż, członek zarządu Dzielnicy III Prądnik Czerwony. Innym jest to, że Rada wydaje swoje opinie na różne tematy i ma prawo wnioskować do władz miasta w sprawach ważnych dla mieszkańców. Np. we wspomnianej Dzielnicy III w obecnej kadencji podjęto 500 uchwał dotyczących różnych spraw.

Czas wyboru

– Przez radę dzielnicy przechodzi także podział środków na sprawy lokalne. Corocznie są to kwoty rzędu 2–3 mln zł. Przeznacza się je na remonty, budowę infrastruktury drogowej oraz sportowej, tereny zielone,

remonty w szkołach itd. – wylicza radny. Innymi słowy, aby najbliższa okolica rozwijała się zgodnie z naszymi oczekiwaniami, trzeba znaleźć przedstawiciela, który będzie potrafił wprowadzić plany w życie.

Na pewno wielu z nas jest zmęczonych ledwo co zakończoną kampanią wyborczą. Właśnie wybraliśmy swoich przedstawicieli w Sejmie i Senacie, a teraz znów trzeba zdecydować. Niestety, nie ma drogi na skróty.

– Niedobrze, że to wszystko jest przeprowadzane osobno. Wybory samorządowe powinny odbywać się wspólnie. Powinniśmy w tym samym czasie i miejscu głosować na prezydenta miasta, radnych Sejmiku Małopolskiego, radnych miasta Krakowa i radnych dzielnic, tak jak to było wcześniej – nie ma wątpliwości Mateusz Drożdż. – Mam nadzieję, że ten dobry zwyczaj powróci w przyszłości.

Zadbajmy o swoją dzielnicę

Jak się przygotować do takich wyborów? Wybierzmy kandydata, którego pomysły na nasze sąsiedztwo są najciekawsze. Jednak zadajmy też sobie pytanie, czy są one realne. Do 10 grudnia mamy czas, by zastanowić się, co bardziej do nas przemawia: doświadczenie czy może świeże spojrzenie?

Kraków

10 grudnia

WYBORY DO RAD DZIELNIC

**WYBIERZ
SWOJEGO
RADNEGO**

**WYBIERZ
PRZYSZŁOŚĆ
SWOJEJ
DZIELNICY**

ZAGŁOSUJ

Muzyczne Zaduszki Wojtka Klicha

11/11/2023

godz. 18.00

Centrum Kultury Podgórze – Fort Borek
ul. Forteczna 146

bilety: 40 zł/30 zł*

* dla posiadaczy karty Seniora CKP
lub karty Podgórze w Kulturze

CENTRUM KULTURY PODGÓRZA
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

**CENTRUM
KULTURY
PODGÓRZA**
Fort Borek

Dzielnica X
Swoszowice

Warto się też zorientować, czy dany kandydat posiada umiejętność pracy zespołowej oraz komunikowania się z okolicznymi mieszkańcami. Jeśli jest taka możliwość, można zerknąć na dotychczasowe dokonania kandydata. A może to nasz sąsiad i jest okazja zagadnąć o jego pomysły podczas spaceru po osiedlu?

Na rzecz mieszkańców swojej ulicy bądź osiedla czy lokalnej społeczności można działać na wiele sposobów. Jednak to właśnie rady dzielnic dostarczają wnioski mieszkańców do władz miasta i kontrolują, czy planowane projekty odpowiadają naszym potrzebom. – Warto też pamiętać, że rady dzielnic działają w trybie ciągłym i zajmują się szerszym wachlarzem spraw dotyczących mieszkańców niż podmioty

reagujące problemowo lub lokalnie. Poza tym radni dzielnicowi otrzymują mandat społeczny nadawany im właśnie w głosowaniu powszechnym. Nie nadają go sobie sami ani nie przyznaje im go małe grono osób – wskazuje radny III dzielnicy. – Wiele grup działa np. w mediach społecznościowych, więc jeśli ktoś z nich nie korzysta, jest automatycznie wykluczony. Stąd, skoro już jesteśmy zaproszeni do udziału w głosowaniu powszechnym i możemy sami zdecydować, warto z tego prawa skorzystać.

Dlatego ponawiamy apel – 10 grudnia wybierzmy się do lokali wyborczych i wskażmy naszych lokalnych przedstawicieli. Wszelkie informacje dotyczące tych wyborów znaleźć można na stronie: bip.krakow.pl.

Znicze zapłonęły, Kraków pamięta

Łukasz Nowakowski

Już od ponad 10 lat znicze z napisem „Miasto Kraków Pamięta” zapalane są przed 1 listopada na grobach osób dla Krakowa zasłużonych: radnych, honorowych obywateli Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa czy odznaczonych medalem Cracoviae Merenti.

„Umarłych wieczność dotąd trwa, dokąd pamięcią się im płaci” – pisała Wisława Szymborska, honorowa obywatelka Miasta Krakowa. Zapalając znicze na mogiłach osób, które zasłużyły się dla Krakowa, od ponad dekady krakowscy radni kultywują pamięć o nich.

27 października radny Sławomir Pietrzyk zapalił znicze na cmentarzu w Grębałowie oraz na cmentarzu w Raciborowicach, gdzie spoczywa gen. Bohdan Zieliński, honorowy obywatel Krakowa. Pośród wielu mogił, które radni odwiedzili i na których zapalili znicze, należy wymienić grób spoczywającej na cmentarzu Rakowickim honorowej obywatelki Krakowa Wisławy Szymborskiej. Artur Buszek, wiceprzewodniczący Rady Miasta Krakowa, i Bogusław Kośmider, zastępca prezydenta Krakowa, 30 października zapalili znicze na mogile noblistki oraz na mogiłach osób spoczywających w Alei Zasłużonych na cmentarzu Rakowickim. Artur Buszek odwiedził też znajdujące się na cmentarzu Podgórskim groby Jana Deszcza i Jerzego Spolitakiewicza. Z kolei radny Łukasz Sęk zapalił znicze na mogile spoczywającego na Skalce Czesława Miłosza oraz w Panteonie Narodowym w kościele Świętych Apostołów Piotra i Pawła, gdzie pochowano Sławomira Mrożka, bpa Tadeusza Pieronka i Krzysztofa Pendereckiego. Odwiedził też zbiorową mogiłę

440 osób zamordowanych w latach 1939–1944 w zespole cmentarno-pomnikowym na Wzgórzach Krzesławickich. Radny Marek Sobieraj odwiedził cmentarz w Tyńcu, gdzie spoczywają Jerzy Turowicz i Janina Natusiewicz-Mirer, a radna Małgorzata Kot zapaliła znicze na cmentarzu na Bielanych ku pamięci Dariusza Olszówki, Zbigniewa Wassermana, Marka Pacuły oraz Józefa Skotnickiego. Wiceprzewodniczący RMK Michał Drewnicki odwiedził groby spoczywających na Wawelu kard. Franciszka Macharskiego oraz Marii i Lecha Kaczyńskich, a radny Dominik Homa zapalił znicz na grobie Jerzego Grzymka na cmentarzu na Piaskach Wielkich.

Poza Krakowem znicze zapłonęły m.in. w Leńczach, gdzie spoczywa Jerzy Trela, na Powązkach w Warszawie, gdzie pochowani są: Władysław Bartoszewski, Jan Nowak-Jeziorański, Waclaw Jędrzejewicz i Ryszard Kukliński, w Rzeszowie na mogile o. Tomusza Pawłowskiego, w Kalwarii Zebrzydowskiej na grobie kard. Mariana Jaworskiego czy w Elblągu, gdzie spoczywa gen. Bolesław Nieczuja-Ostrowski.

Pamięć o wybitnych, nieżyjących już, a zasłużonych dla Krakowa osobach wyrażana przez zapalenie zniczy na ich mogiłach kultywowana jest także poza granicami Polski. Znicze zapłonęły na grobach: gen. Stanisława Maczka (Holandia) i Brora Hanssona (Szwecja).

Święto Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny zaczynają zyskiwać dziś nowy wymiar / fot. Pixabay

Cmentarne dziady

Michał Koziół

„Widocznie niezły był wczorajszy plon dla żebraków na cmentarzu, skoro 3 żebraczki i 2 żebraków wynajęto sobie dorożkę i powracało nią do domu na Zwierzyncu. Był to widok dość oryginalny”. Taką informację podał „Czas” w piątek 3 listopada 1899 r. Kiedyś piątek nazywano „dziadowską niedzielą”. Natomiast Dzień Zaduszny, czyli 2 listopada, był dorocznym świętem ludzi łąkających jałmużny. Nie dziwnym się więc, że zwierzynieckie dziady postanowiły wracać w rodzinne strony z szykiem, po pańsku.

Maria Estreicherówna, autorka wydanego w 1936 r. „Życia towarzyskiego i obyczajowego Krakowa w latach 1848–63”, pisze: „W Dzień Zaduszny ciągnęły liczne rzesze na cmentarz i to trzeba dodać, przeważnie dla pomodlenia się na grobach najbliższych, a nie przez ciekawość, gdyż nie miano tyle do oglądania, co teraz, bo zwyczaj bogatego przystrojania grobów wprowadzili dopiero Niemcy, ich zaś groby były nieliczne”. Autorka „Życia...” ma niewątpliwie rację. Krakowskie zwyczaje cmentarne ewoluowały. Dla wielu współczesnych krakowian z pewnością zaskoczeniem będzie następujące – pochodzące z 1865 r. – stwierdzenie: „Do dawnego zwyczaju wieńczenia grobów przybywa nowy z zachodu przyniesiony, palenia u grobów światła”. Jeszcze pięć lat później tak o nowym zwyczaju pisał „Czas”: „Wczoraj i dzisiaj prawdziwa odbywa się wędrówka na cmentarz dla oddania czci umarłym. Groby uwieńczone są kwiatami, a przynajmniej zielenią i przybrane w lampy, latarnie i światło wszelkiego rodzaju. [...] zwyczaj przystrojania grobów światłem zaczyna u nas od niedawna wchodzić w zwyczaj. W tradycjach (!) naszych sypano tylko kwiaty na groby”. W 1873 r. „Czas” dość życzliwie odnosił się do oświetlania grobów, pisząc: „Cmentarz nie mógł po południu pomieścić tłumów ciągnących z miasta dla odwiedzenia grobów, które przybrane w wieńce i światło dawały wieczorem widok prawdziwej iluminacji (!). Oświetlanie grobów wprowadzone zostało z Niemiec ostatnimi (!) dopiero laty i upowszechniło się śpiesznie”.

Tłumy dziadów

Zwyczaj dekorowania i iluminowania grobów rozpowszechnił się w ciągu następujących kilkunastu lat tak bardzo, że konserwatywny i lubiący pouczać czytelnika „Czas” uznał w 1887 r. za wskazane zabrać głos w tej sprawie. W numerze z 3 listopada czytamy: „Piękny nasz cmentarz, tak poważne i rzewne wzbudzający uczucia, w dniu tym przybiera postać jakiegoś miejsca widowiska [...] groby ozdobione jakby na jasełka, wieńce różnokolorowe z kwiatów jaskrawych a kosztownych – które o wiele odpowiedniej mogłyby zdobić suknię balową w karnawał niż grób w dzień zadusznych (!), wszystko pstre i rażące, a tłumy gapią się z ciekawości zamiast modlić. Jak błahą jest ta ozdoba, dowodzi grób Zyplikiewicza, cały pokryty pokładem zwiędłych wawrzynów, kwiatów i szarf od deszczu już zgniłych. [...] Przesadzanie się w nagrobkach i napisach razi także pod względem estetycznym i pod względem moralnym”.

„Czas” narzekał również, że „Na tacach kwestarzy dla ubogich jałmużna nader szczupła, bo tysiące w tym dniu Krakowianie wydali na wieńce po większej części ze sprowadzanych, sztucznych kwiatów”. Nie była to jednak jedyna przyczyna małej hojności obywateli Stołecznego Królewskiego Miasta. Groźną konkurencją byli bowiem żebracy. Prawie każdego roku niezawodny „Czas” donosił o pladze „dziadów” oraz o próbach jej ograniczenia. W numerze z 3 listopada 1862 r. czytamy: „Od dawna nie widziano w Krakowie

tyle żebraków co dzisiaj. Postacie, jakie chyba napotkać jeszcze można po odpustach galicyjskich, zaległy drogę od ogrodu strzeleckiego do cmentarza, a po obu stronach wrót cmentarnych musiał każdy przechodzić iść ścieśnionym szeregiem dziadów obojój (!) płci. Wszystkie rodzaje kalectwa były tam reprezentowane, a nawet takie, dla których nie ulica lecz łożo powinny (!) być jedynym (!) miejscem pobytu”.

W 1872 r. „nie było u wrót cmentarza tego tłumu żebraków, który tamuje tam zwykle przystęp”. Przyczyną był zapewne fakt, że „policja zrobiwszy obławę w mieście d. 31 z. m. wieczorem przytrzymała 44 żebraków i wótczégów”. Dwa lata później również nie było tłumu dziadów, bowiem – jak pisał „Czas” – „onegdaj wieczór i wczoraj rano przytrzymano szeregi żebraków, pijaków i wótczégów spieszących ku cmentarzowi, a policja nie dozwoliła innym zalegać drogi do cmentarza wiodącej”.

Odruchy patriotyczne

Trzeba przyznać, że w Dzień Zaduszny dochodziło czasem do wydarzeń o charakterze politycznym. Tak było w 1861 r., kiedy w przedpowstaniowej atmosferze rozbudziły się wśród krakowian nastroje patriotyczne. Doszło wtedy do incydentu, który „powstał na cmentarzu, a skończył się za jego murami i pod karczmą”, czyli po prostu grupa młodzieży wyrzuciła z cmentarza osoby, „w których poznano agentów policyjnych”.

W 1876 r. nad powstańczymi grobami rozpięto transparent, który „wyobrażał niewiastę z pomordowanymi dziećmi i napisem: »Choć nie żyje, żyje w pamięci i słyńie, Kto za ojczyznę

w krwawym boju zginie«”. Policja skonfiskowała tę patriotyczną dekorację oraz aresztowała jej inicjatora, czyli Antoniego Markiewicza, właściciela sklepu z obuwiem przy ul. św. Jana. Kilka lat później, w związku ze zbliżającą się dwudziestą rocznicą Powstania Styczniowego, nastąpiło kolejne wezbranie nastrojów patriotycznych krakowian. W 1883 r. „Czas” pisał: „Między pięknie przystrojonemi (!) i oświetlonemi (!) grobami, wymienić należy grób poległych w r. 1863. Redakcja »Gazety Krakowskiej« i Polki złożyły na nim wieńce, przybrany zaś był lampionami. [...] orkiestra miejska wykonała przy nim pieśń narodową. Liczne tłumy publiczności otaczały go bezustannie”.

Niestety z ubolewaniem trzeba stwierdzić, że ten wzrost nastrojów patriotycznych miał też negatywne skutki. Jak donosiła prasa: „na ul. Dietla kilku psotników, wracających z cmentarza, zaczęto wybijać szyby w oknach w odludnych miejscach”. Zdaniem „Czasu”: „Był to prosty wybryk uliczników i nie na-

leży do tego excessu (!) większej przywiązywać wagi”.

Święto Wszystkich Świętych i Dzień Zaduszny zaczynają zyskiwać dziś nowy wymiar. Nie chodzi rzecz jasna o „halotynowe” wygłupy, lecz o coś o wiele bardziej ciekawego. Otóż w 2023 r., w dniach od 26 października do 5 listopada przy ul. Rakowickiej, obok cmentarza, można było obejrzeć wystawę „Sta, viator” (czyli „Przechodniu, zatrzymaj się”), na której prezentowano prace profesora Czesława Dźwigaja, artysty rzeźbiarza, oraz Jacka Balcewicza, fotografika, „związane z tym, co nieuniknione”, czyli sprawami ostatecznymi.

Kalendarium krakowskie

8 listopada 2020

Na cmentarzu przy ul. Miodowej odbywa się pogrzeb Ludwika Flaszena, pisarza, publicyisty, teatrologa oraz tłumacza.

9 listopada 1911

Na dworcu głównym uruchomiono „rozmównicę telefoniczną”; „użycie telefonu dozwolone jest wszystkim bez wyjątku za opłatą 20 halerzy”.

10 listopada 1913

„Do mieszkania p. Leontyny Goldowej przy ul. Miodowej L. 20 włatali się złodzieje i skradli różne rzeczy wartości przeszło 600 kor. Policja wyśledziła sprawcę kradzieży w osobie Berka Fischlera i skradzione rzeczy odebrała”.

11 listopada 1363

Król Kazimierz Wielki ofiarowuje augustianom grunt pod budowę klasztoru.

12 listopada 1804

Wincenty Reklewski, w przyszłości żołnierz i poeta, autor „Sielanek krakowskich”, rozpoczyna studia na krakowskim uniwersytecie.

13 listopada 1953

„Łyżki i widelce podawane w barze mlecznym przy ul. Siennej nie tylko są mokre, ale i oblepione resztkami jedzenia”.

14 listopada 1975

Umiera Jan Rostworowski, poeta, prozaik i tłumacz.

15 listopada 1933

W teatrze „Cricot” premiera poematu scenicznego „Śmierć fauna” Tytusa Czyżewskiego.

19 listopada 1417

W katedrze wawelskiej arcybiskup lwowski Jan Rzeszowski koronuje Elżbietę, trzecią żonę Władysława Jagiełły.

Strefa Czystego Transportu – dla zdrowia krakowian

Kraków jako pierwsze miasto w Polsce uchwalił wprowadzenie Strefy Czystego Transportu (SCT), której pierwszy etap zacznie obowiązywać od 1 lipca 2024 r.

SCT to nowoczesne i skuteczne narzędzie, powszechnie stosowane w Europie, służące poprawie jakości powietrza, a tym samym ochronie zdrowia mieszkańców. Ograniczenie szkodliwego wpływu zanieczyszczeń pochodzących z transportu to także odpowiedź na oczekiwania krakowian, którzy – po uchwale antyśmogowej zakazującej stosowania paliw stałych w instalacjach grzewczych – oczekują od władz miasta kolejnych skutecznych działań w walce o czyste powietrze.

Uchwała o powołaniu SCT powstawała długo, a jej autorzy pilnie wstuchiwali się w głosy mieszkańców i ekspertów. Przyjęte przez miejskich radnych prawo jest więc pomyślnie wypracowanym kompromisem.

Poniżej kilka faktów i mitów dotyczących idei i celu SCT w Krakowie.

Strefa obejmuje całe miasto – FAKT

Strefa ma objąć całe miasto przede wszystkim po to, aby wszyscy mieszkańcy mogli odczuć poprawę jakości powietrza i czerpać korzyści zdrowotne z efektów jej wprowadzenia.

SCT to uderzenie w osoby biedniejsze, starsze i osoby potrzebujące pomocy medycznej lub socjalnej – MIT

Zgodnie z projektem uchwały o stworzeniu SCT w Krakowie pojazdy zarejestrowane przed 1 marca 2023 r., należące do osób, które ukończyły co najmniej 70 lat najpóźniej 1 stycznia 2023 r., i prowadzone przez nie będą objęte wymogami strefy. Dodatkowo z ewentualnych ograniczeń wjazdu i poruszania się po SCT zawsze zwolnione są pojazdy, którymi poruszają się osoby z niepełnosprawnościami (posiadające odpowiednie oznaczenie) oraz cały transport medyczny i sanitarny.

Pomysł utworzenia SCT jest forsowany bez zbadania skutków ekonomicznych i społecznych takiej decyzji – MIT

Projekt bazuje na rzetelnych badaniach ruchu wykonanych na krakowskich ulicach (m.in. Turowicza, Księcia Józefa, Kocmyrzowskiej, al. 29 Listopada czy al. Krasieńskiego). To też kompromis pomiędzy oczekiwaniami mieszkańców dotyczącymi poprawy jakości powietrza a ewentualnymi gwałtownymi skutkami ekonomicznymi wprowadzenia nowych zasad. Krakowianie

dwa razy zabierali głos w konsultacjach w sprawie strefy – ZTP przygotował projekt uchwały z uwzględnieniem ich uwag. SCT jest więc elementem prowadzonej na wielu frontach walki o zdrowie mieszkańców.

Transport jest odpowiedzialny za emisję szkodliwych zanieczyszczeń – FAKT

Transport drogowy w Krakowie jest odpowiedzialny za 40 proc. wszystkich emisji: pyłów zawieszonych PM10, PM2,5, węglodorów, czadu, a przede wszystkim tlenków azotu (NO_x). Dowodem na to są badania wskazujące, że po wymianie pieców w Krakowie nie zniknął całkowicie problem z jakością powietrza.

Wprowadzenie Strefy Czystego Transportu wcale nie poprawi stanu powietrza w Krakowie – MIT

Wyczerpanie bazujące na wynikach badań rzeczywistego ruchu na naszych ulicach wskazują, że po wprowadzeniu drugiego etapu SCT (tj. w roku 2026) zanieczyszczenie pyłami spadnie w mieście o ponad 80 proc., a zanieczyszczenie tlenkami azotu o blisko 50 proc. (w porównaniu do roku 2019).

Przetargi na sprzedaż nieruchomości

Prezydent Miasta Krakowa ogłosił na dzień 14 grudnia 2023 r. przetargi ustne nieograniczone na sprzedaż nieruchomości stanowiących własność Gminy Miejskiej Kraków.

Pełna treść ogłoszeń o przetargach zawierająca szczegółowy opis nieruchomości wraz z mapami oraz rzutami lokali zamieszczona jest na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Krakowa:

www.bip.krakow.pl, w zakładce: Finanse i mienie / Nieruchomości Miasta Krakowa / Przetargi na Nieruchomości.

Szczegółowe informacje odnośnie do nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży w trybie przetargu można uzyskać w Wydziale Skarbu Miasta (ul. Kasprowicza 29) w godzinach pracy urzędu – tel. 12 616-98-09.

Oznaczenie nieruchomości	Termin oględzin	Cena wywoławcza	Wadium
ul. Wężyka nr 11a lokal mieszkalny nr 51 pow. 74,77 m kw.	17 listopada i 1 grudnia 2023 r. godz. 14.30–15.00	586 000,00 zł	59 000,00 zł
os. 2 Pułku Lotniczego nr 45 lokal mieszkalny nr 96 pow. 64,22 m kw.	16 i 30 listopada 2023 r. godz. 14.00–14.30	525 000,00 zł	53 000,00 zł
os. Na Skarpie nr 56 lokal mieszkalny nr 3 pow. 63,80 m kw.	21 listopada i 5 grudnia 2023 r. godz. 14.30–15.00	482 000,00 zł	49 000,00 zł
ul. Kalwaryjska nr 29 lokal mieszkalny nr 15–18 pow. 91,79 m kw. pom. przynależne wc o pow. 1,14 m kw.	24 listopada i 4 grudnia 2023 r. godz. 14.30–15.00	978 000,00 zł	98 000,00 zł
ul. Lubelska 21 lokal mieszkalny nr 17 pow. 78,84 m kw.	22 listopada i 7 grudnia 2023 r. godz. 14.30–15.00	1 044 000,00 zł	105 000,00 zł

 Kraków

HOTEL VARIETE

VARIETE'S
GREAT REVUE

Jedynne takie show!

POMYŚL
I SCENARIUSZ

EWELINA ADAMSKA-PORCZYK KRZYSZTOF TYSZKO

24.11 / PIĄTEK / 19:00

25.11 / SOBOTA / 18:00

26.11 / NIEDZIELA / 17:30

www.teatrvariete.pl

KRAKOWSKI TEATR VARIETE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

 Kraków

JACEK MAJCHROWSKI
PREZYDENT MIASTA KRAKOWA
ZAPRASZA

Przyjdź na Rynek Główny!

Odbierz Śpiewnik!

Śpiewaj z nami!

11 listopada 2023 r.

17.00 | Rynek Główny

86. Krakowska Lekcja Śpiewania

RADOSNA NIEPODLEGŁOŚCI